

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 47 Volume: 9 Issue: 47

Aralık 2016

December 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**RUSÇA KUR'AN ÇEVİRİLERİNİN TANITIMI VE ÇEVİRİBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ - III
(DİĞER DİLLERDEN RUSÇAYA YAPILAN KUR'AN ÇEVİRİLERİ)
INVESTIGATION IN TERMS OF INTRODUCTION AND TRANSLATION STUDIES OF RUSSIAN
QURAN TRANSLATIONS -III
(TRANSLATIONS OF THE QURAN FROM OTHER LANGUAGES IN TO RUSSIAN LANGUAGE)**

Mürsel ETHEM*

Öz

Kur'an-ı Kerim ilk nazil olduğu günlerden itibaren günümüze gelinceye dek muhataplarının nazarında layık olduğu değeri korumuştur. O günden itibaren onu doğru anlamak için yoğun çabalar sarf edilmiştir. Vahye ilk muhatap olanlar (mümin/gayri mümin) onu anlamada herhangi bir sıkıntı çekmemişlerdir. Nitekim Kur'an, kendi anadillerinde; Arapça nazil olmaktadır. Elbette ki Kur'an'ın sahip olduğu Arapça, nüzul dönemindeki Arapçadır. Bununla beraber vahye doğrudan muhatap olmak, Kur'an'ın anlaşılmasındaki en önemli faktörlerden biridir. Fakat anadili Arapça olmayan ile vahye doğrudan muhatap olmayanlar, Kur'an'ı anlamada bazı sorunlar yaşamaktadır. Bu engelleri aşabilmek için günümüzde çeşitli ilmi faaliyetler yürütülmektedir. Kur'an'ın nüzul dönemindeki Arapçaya ulaşabilmek için çeşitli semantik çalışmalar yapılmakta; Arapça bilmeyenler için ise Kur'an'ın farklı dillere tercüme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu dillerden birisi de Rusçadır. Bilindiği gibi ilk Rusça Kur'an tercümesi XVII. asırda gerçekleştirilmiştir. Rus diline ilk Kur'an mealini kazandıran Pötr Posnikov olmuştur. Posnikov, bu çalışmasını André Du Ryer'ın Fransızca mealinden tercüme etmiş ve 1716 yılında yayımlamıştır. Avrupa dillerinden Rusçaya yapılan Kur'an çevirileri 1871 yılına kadar devam etmiştir. Bu süreç içerisinde Batı dillerinden toplam dört mealin Rus diline kazandırıldığı bilinmekte ve bu döneme kadar Kur'an'ın Arapça aslından herhangi bir tercüme yapıldığı bilinmemektedir. 1871 sonrası ise durum değişmiş ve 1871-1987 yılları arasında tespitlerimize göre Kur'an'ın Arapça aslından Rus diline üç adet tercümesi yapılmıştır. Fakat 1987'den sonra Kur'an'ın Arapça aslından tercüme faaliyetleri devam etmekle birlikte farklı dillerden de tercüme faaliyetleri yoğunluk kazanmıştır. Farklı dillerden tercüme çalışmalarının yoğunluk kazanmasında bazı mezhebi ve fikri propaganda faaliyetlerin önemli bir etkisi olmuştur. Bu çalışmamızda diğer dillerden Rusçaya kazandırılan mealler ve mütercimleri hakkında araştırma yapacağız. Söz konusu mealleri çeviribilim açısından inceleyerek olumlu ve olumsuz yönlerini tespit edeceğiz. Daha sonra başarılı bir Rusça Kur'an mealinin oluşturulmasına katkı sunmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Rusça Kur'an Çevirileri, Meal, Tercüme, Çeviribilim.

Abstract

Since the first revelation of the Holy Quran until today it has retained its value, which it belongs in the eyes of the interlocutors. Since that day have been invested great effort in order to better understand the Quran. Those who received the first revelation (believers/unbelievers) had no such difficulties in understanding it. Because the Quran was in their mother language, it was revealed in Arabic language. Doubtless, the Quran's Arabic language is Arabic language which spoke in the period of the revelation. A major factor in understanding the Quran is, to be a direct object of the revelation. But, non-native speakers of Arabic language and some indirect interlocutors who were interested in Islam had many problems in understanding the contextual reasons of the Quran. In order to overcome these barriers nowadays carried out a various scientific activities. In order to achieve to the Arabic language in the period of the revelation of the Quran has done various semantic studies; for those who don't know Arabic language, the Quran is translated into different languages. One of these languages is Russian language. As it known, the first Russian translation of Holy Quran was in XVII. century. Potr Posnikov who was first translated the Quran into Russian language. This work was translated from Andre Du Ryer's work which was writing in French, and published in 1716. The translation of Quran from European languages into Russian was continued until 1871. In this process, As far as we know, of this period there four books which were translated from European languages to Russian, and actually known that any translation was made from Arabic. After 1871, the situation has changed, according to our findings between 1871-1987 years there three Quran which were translated into Russian language from its origin Arabic language. But after 1987, translations from Arabic language to Russian language continued, although translations from different languages has intensified. The important reasons of concentration on the translations from different languages are some sect and intellectual propagandas. In this study, we will research several Russian translated Qurans from other languages and of course interpreters who brought life to them.

Keywords: The Quran Translations in the Russian Language, the Meanings of the Quran, Translation, Translation Studies.

Giriş

İnananlar için kıyamete kadar rehberlik edebilecek olan Kur'an'ın daha nüzul döneminden itibaren başka dillere tercüme girişimleri olmuştur. Bu girişimler günümüze kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir. Anlaşılan odur ki tarih boyunca Kur'an her milletin ve medeniyetin dikkatini çekmiştir. Bu konuda Rusya istisna değildir. Rusya'da ilk Kur'an tercümesi 1716 yılına dayanmaktadır. Her ne kadar mealin sahibi hakkında bazı tartışmalar olsa da genel kanaate göre söz konusu çalışma Pötr Posnikov/Postnikov'a aittir. Ko-

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi.

nunun ciddiyetini fark eden I. Petro¹, tercüme işlerini bizzat kendisi yürütmekte ve yakından ilgi göstermekteydi.²

Arapçadan Rusçaya ilk meal 1871 yılında Dmitriy Boguslavskiy tarafından yapılmıştır. Günümüze kadar gelen süreçte Rus dilinde yayımlanan meallerin sayısı yaklaşık otuz civarındadır. Fakat üzülmeye gerek yok ki Rus halkının Kur'an'a olan ilgisi ve bu alandaki çalışmaları Türkiye'de yeterince bilinmemektedir.³ Buna binaen bu mütevazı çalışmamızla bu alana bir nebze de olsa katkıda bulunmak istedik.⁴

Çalışmamıza konu olan meallerin çeviribilim ve Kur'an'ın mesajını aktarma bakımından ne kadar başarılı oldukları üzerinde tartışmalar bulunmaktadır. Nitekim bu çeviriler esnasında bizzat Kur'an metni dikkati nazara alınmadığı için Arap diline has birtakım ifadelerin ve deyimlerin Rus diline aktarılırken hata yapılmış olma olasılığı çok yüksektir. Her şeye rağmen bütün bu çalışmaların Kur'an'ı Rus diline kazandırmak adına katkıları inkâr edilemez.

İncelemeyi hedeflediğimiz bazı meallere ulaşmakta zorluk çektik. Fakat Rusya'nın Sankt-Peterburg şehrinde bulunan İvan Cestov ve İstanbul'da ikamet eden Hakan Kurt arkadaşlarımız bizi yalnız bırakmadılar ve ihtiyaç duyduğumuz kaynakları temin etmede çabalarını hiç esirgemediler. Bundan dolayı kendilerine ve çalışmama katkı sağlayan herkese teşekkür ederim.

1. Pötr Posnikov, Al-koran o Magomete ili Zakon Turetskiy, 1716

Bazı ilim adamlarına göre ilk Rusça Kur'an mealinin yazarı hakkında tartışmalar bulunmaktadır; bazılarına göre ise ilk mealin sahibi Dmitriy Kantemir'dir. Rezvan, 1716 yılında Fransızcadan Rusçaya tercüme edilen mealin içerdiği hatalardan dolayı Kantemir'e veya Posnikov'a atfedilmesine karşı çıkmaktadır: "Mütercim André Du Ryer'in hatalarını tekrar etmekle beraber kendi hatalarını da eklemiş ve Fransızcaya olan bilgisizliğini ortaya koymuştur" eleştirisiyle ilk çalışmayı anonim birisinin yaptığını ileri sürmektedir. Rezvan'a göre Posnikov bu anonim mütercimden birkaç sene sonra André Du Ryer'in mealini yeniden ele almış ve "Al-koran o Magomete ili Zakon Turetskiy" isimli çalışmayı Rus diline kazandırmıştır. Diğer bir görüşe göre ise bu çalışmayı Dmitriy Kantemir yapmıştır. Kantemir'e bu çalışmanın atfedilmesi çok doğaldır. Nitekim kendisi bu alanda uzman sayılmakta ve I. Petro zamanında bu gibi çalışmalara imza attığı bilinmektedir.⁵

Günümüzde oluşan genel kanaate göre ise Rus diline ilk Kur'an mealini kazandıran Pötr Vasilyeviç Posnikov/Postnikov (1666-?) olmuştur.⁶ Tarih kitaplarında Posnikov hakkında bilgiler oldukça azdır. Görebildiğimiz kadarıyla Posnikov diplomat bir aileye mensuptur. Posnikov'un babası Vasiliy Posnikov, çocuğunun eğitimini önemsemiş ve gereken desteği esirgemiştir. Posnikov, 1685 yılında Slav-Yunan-Latin Akademisine eğitim almak için kaydolmuştur. Söz konusu akademiyi başarıyla tamamlayan Posnikov, babasının desteğiyle eğitimine devam etmek için İtalya'ya gitmiş ve Padua Üniversitesine kaydolmuştur. 1694 yılında Posnikov doktora unvanına sahip olmuştur. Alanında kendini geliştirmek için Paris'e gitmiştir. Posnikov ilmi çok seven birisi olmasına rağmen kendini hakkıyla bu alana adayamamıştır. Nitekim o dönem devlet yönetiminde olanlar Pötr Posnikov gibi kendini iyi yetiştirmiş insanlara ihtiyaç duymaktaydı. Bu sebeple I. Petro'nun isteği üzerine devletin farklı işlerini yürütmek ve bulunduğu ülkelerden I. Petro'ya bölgenin durumunu rapor etmek zorunda kalmıştır.

Posnikov, gittiği Avrupa ülkelerinden Rusya'ya her döndüğünde beraberinde farklı alanlarda yazılmış kitaplar getirirdi. Bu kitaplar arasında Andre Du Ryer'in 1672 yılında ikinci kez yayımlanan Fransızca "L'Alcoran de Mahomet" isimli meal de bulunmaktadır.⁷ Rus diline ilk mealin kazandırılması işte bu mealin vesilesiyle olmuştur. Bu mealin iki nüsha el yazması günümüze kadar ulaşmıştır.⁸

Andre Du Ryer'in Fransızca Kur'an mealinde İslam'ın aleyhinde bazı görüşler sarf ettiği "Okuyucu-ya" bölümü Posnikov'un mealinde bulunmamaktadır. Tahminlere göre bu kasıtlı bir şekilde bazı siyasi ve

¹ Rusya'yı 7 Mayıs 1682'den ölümüne kadar yöneten Rus Çarı.

² Sergey Mihayloviç Solovyov (1989). *Çtenii i Rasskazi Po İstorii Rossii*, Moskova: Pravda Yayınları, s. 529.

³ Konuyla alakalı geniş bilgi için bkz: Mursal Atamov (2013). *Rus Dilinde Yayınlanan Kuran'ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi (Başarılı Bir Rusça Kur'an Çevirisinin Oluşturulmasına Katkı)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ss. 15-18. Ayrıca bkz: Faima İsrailova (2013). "Rusya'da Kur'an Çalışmaları", *ERUIF Dergisi*, C. 2, S. 17, (ss. 37-57), ss. 38-54.

⁴ Daha önceki iki çalışmamızda "Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri"ni incelemiş bulunmaktayız: Mürsel Ethem (2016). "Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi - I (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 57, Eylül - Ekim, (ss. 264-279), ss. 264-270; Mürsel Ethem (2016). "Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi - II (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)", Uluslararası Avrasya Spor, Eğitim ve Toplum Kongresi, (13-16 Ekim), Antalya/Türkiye.

⁵ Efim Anatol'eviç Rezvan (2001). *Koran i Ego Mir*, Sankt Petersburg: Peterburgskoe Vostokovedeniye Yayınları, ss. 389-395.

⁶ Pötr Vasilyeviç Posnikov (1716). *Al-Koran o Magomete, İli Zakon Turetskiy*, Sankt Petersburg. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Пётр Васильевич Посников (1716). *Алкоран о Магомете Или Закон Турецкий*, Санкт-Петербург.

⁷ Söz konusu mealin ilk baskısı 1647. yayımlanmıştır.

⁸ Elmira Rafaeloğlu Kuliev (2003). *Na Puti k Koranu*, Bakü: Abilov, Zeynalov i Sinovya Yayınevi, s. 940. Ayrıca bkz: İsmet Binark ve Halit Eren (1986). *World Bibliography of Translations of the Meanings of the Holy Qur'an Printed Translations 1515-1980*, İstanbul, ss.391-392.

stratejik sebeplerden dolayı I. Petro tarafından engellenmiştir. Mealin girişinde yer alan ikinci bir bölüm ise “Türklerin dini hakkında” ismini taşımaktadır. Bu bölüm altında Müslümanların kutsal bölgeleri olan Mekte ve Medine, camilerin fonksiyonları, İslam’da çok eşlilik gibi konular hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Bu meal ilk defa 1716’da ve ikinci defa ise 1790’da St. Petersburg’ta basılmıştır.⁹

Andre Du Ryer Kur’an’ı Fransız diline oldukça serbest bir şekilde tercüme etmiştir. Posnikov’un serbest dille tercüme edilen bu meal Rusçaya tercüme etmesi neticesinde ise Kur’an’ın Arapça metninden iyice uzaklaşmış bir meal ortaya çıkmıştır. Bu nedenle söz konusu meal çeviribilim açısından inceleme ve herhangi bir eleştiride bulunma ihtiyacını duymamaktayız.¹⁰

Hatırlatmak gerekir ki Posnikov hiçbir zaman oryantalist vasfını taşımamıştır. Böylece onun Kur’an’ı tercüme etmesi diğer işlerinin arasında ayrı ve özel bir yere sahip değildi. Bundan dolayı Posnikov’un mealinde, Kur’an’ın dil özelliklerine ve Kur’an’ı konulara vakıf olmadığı için bazı komik hata ve açıklamalara rastlamak mümkündür. Örnek vermek gerekirse Posnikov, “İsra” olayını açıklarken Burak kelimesini “mücevzevi bir hayvan *Byurablank*” şeklinde yanlış ifade etmekte, dolayısıyla lafzi bir hataya düşmektedir. Yine Posnikov’un mealinde bazı kelimelerin, hatta cümlelerin düştüğünü müşahade etmek de göze çarpan hatalar arasında zikredilebilir.¹¹

Posnikov’un mealinde Fatıha suresinin tercümesi şu şekilde geçmektedir: Во имя БОГА щедрого и милостивого, и да будет хвала богу щедрому и милостивому, царю дня судного, ибо ты молим и тебе просим о вспоможении, настави нас на путь правый, путь который ты благословил тем, на которых не гневен еси, да бы и мы были, избавлены твоего гнева.¹²

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Cömert ve rahmet sahibi olan Allah’ın adıyla. Övgü, cömert ve rahmet sahibi olan Allah’a olsun, hesap gününün kralına, zira sana yalvarıyoruz ve senden yardım istiyoruz, biz de senin gazabından kurtulmuş olalım diye bizi doğru yola; kutsadıklarının yoluna; kızmadıklarının yoluna ilet.

Bu arada belirtmek gerekir ki Posnikov’un Kur’an’ın Rus diline tercümesi I. Petro döneminde tek örnek değildir. O döneme ait “Al-Koran ili Zakon Magometanskiy. Perevedenny s Arapskogo Na Frantsuzskiy Yazık Çerez Gospodina Du Ryer” isimli bir çalışmanın bulunduğunu 1913 yılında V. Sreznevskiy tespit etmiştir. Söz konusu çalışmada 20 surenin Rusçaya tercüme edildiği belirtilmektedir.¹³

2. Mihail Vervovkin, *Kniga Al-Koran Aravlyanina Magometa, 1790*

Mihail İvanoviç Vervovkin (1732-1795) Moskova vilayetinde Pokrovskiy Köyü’nde dünyaya gelmiştir. Babasının vefatının hemen akabinde henüz sekiz yaşındayken denizcilik okuluna verilmiştir. Bu okulu bitirip michman/deniz asteğmeni olmuştur. Moskova Üniversitesi’nin kararı ile ilmi ve idari hayata girmiştir. Fakat daha sonra farklı ithamlardan dolayı ifa ettiği görevden alınmıştır. Bunun üzerine doğduğu köye gitmiş ve orada 1773 yıllarına kadar farklı faaliyetler yürütmüştür. 1775 yılından sonra çarice II. Ekaterina’nın yanına çağrılmış ve tercümanlık, danışmanlık ve bazı idari görevlere atanmıştır. 1782 senesinde İmparatorluk Bilimler Akademisi, 1785 yılında ise Rusya Akademisi üyeliğine tayin edilmiştir.¹⁴

II. Ekaterina’nın inisiyatifiyle birkaç dil bilen Vervovkin tarafından bir meal daha hazırlanmış ve 1790 senesinde yayımlanmıştır.¹⁵ Bu meal kendinden önce yapılan çalışmalara kıyasen Kur’an’ın anlamını daha iyi aktarabilmiştir. Nitekim Vervovkin profesyonel bir mütercimdir. O denizcilikle alakalı Fransızca ve Almanca yazılan eserleri Rusçaya tercüme etmiştir. Ayrıca Rusça Kutsal Kitabı, Fransızca, Almanca ve Latince kutsal kitaplarla karşılaştıran bir çalışma da yapmıştır. Vervovkin’in tercümeleri arasında İslam hakkında eserler de yer almaktadır.¹⁶

Vervovkin, Kur’an’a karşı diğer oryantalistlere nazaran daha müsamahalı bir tutum sergilemiştir. Andre Du Ryer’in Fransızca “L’Alcoran de Mahomet” isimli mealini Rusçaya tercüme etmiş ve çalışmasını

⁹ Yu. A. Gavrilov ve A. G. Şevçenko (2012). “Koran v Rossii: Perevod i Perevodçiki”, *Vestnik İnstituta Sotziologii Dergisi*, S. 5, (ss. 82-96), s. 85. Ayrıca bkz: İsmail Shovkhalov (2006). *Kur’an-ı Kerim’in Rusça Tercümeleri (Mana ve Doğruluk Bakımından Değerlendirilmesi)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, ss. 23-25;

Pavel Gusterin, *Petr Postnikov i Ego Perevod Korana*, <http://www.islam-info.ru/koran/page,2,1582-petr-postnikov-i-ego-perevod-korana.html>, (Erişim Tarihi: 31.08.2016).

¹⁰ Gavrilov ve Şevçenko, a.g.m., s. 85.

¹¹ Gavrilov ve Şevçenko, a.g.m., s. 86. Ayrıca bkz: Shovkhalov, *Kur’an-ı Kerim’in Rusça Tercümeleri*, ss. 24-25.

¹² Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchenny-koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

¹³ Gavrilov ve Şevçenko, a.g.m., s.86.

¹⁴ Rezvan, a.g.e., s. 405. Ayrıca bkz: Gavrilov ve Şevçenko, a.g.m., ss.87-90; Heyet (1894), “Vervovkin Mihail İvanoviç”, *Brockhaus ve Efron Ansiklopedik Sözlüğü*, Sankt Petersburg, VI, 20; İmzasız (26.05.2008). *Vervovkin Mihail İvanoviç*, http://www.az.lib.ru/w/werewkin_m_i/text_0010.shtml, (Erişim Tarihi: 01.09.2016).

¹⁵ Mihail İvanoviç Vervovkin (1790). *Kniga al-Koran Aravlyanina Magometa*, Sankt Petersburg. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Михаил Иванович Вревкин (1790). *Книга Аль-Коран Аравлянина Магомета*, Санкт-Петербург.

¹⁶ Binark ve Eren, a.g.e., s.393. Ayrıca bkz: Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchenny-koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

"Книга Al-Koran Aravlyanina Magometa" şeklinde adlandırmıştır. Mealinin tam ismi "Книга Аль-Коран аравлянина Магомета, который в шестом столетии выдал оную за ниспосланную к нему с небес, себя же последним и величайшим из пророков Божиих/ Книга Al-Koran aravlyanina Magometa, kotoryy v šestom stoletii vidal onuyu za nisposlannuyu k nemu s nebes, sebya ce poslednim i velichayshim iz prorokov bojih" şeklindedir. Kendi zamanına göre üstün edebiyat özelliklerine sahip olan bu eser Rus edebiyatında büyük bir iz bırakmıştır. Bu gibi çalışmalar XIX. asrın başlarından itibaren Rusya'da İslam dünyasına yönelik ilginin de bir hayli yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Mesela Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (1799-1837) bu mealden çok etkilenmiş ve meşhur "Podracaniya Koranu" eserini yazmıştır.¹⁷

Veryovkin İbrahim suresinin 1.ayetini şu şekilde tercüme etmiştir: Аз есмь бог милосердый. Ниспосылаю к тебе, Магомет, книгу сию, да изводиши народ от тьмы к свету...¹⁸

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Ben merhametli olan Allah'ım. Muhammed, bu kitabı, halkı karanlıktan aydınlığa çıkarasın diye, sana gönderiyorum.

3. Aleksey Kolmakov, Al-Koran Magomedov, 1792

Aleksey Vasilyeviç Kolmakov (?-1804) profesyonel İngilizce bir mütercimdir. Kur'an çevirisinden önce İngilizceden farklı konuları içeren kitapları Rusçaya tercüme etmiştir. Ayrıca kendi döneminin Sterne ve Addison'un meşhur eserlerini Rus diline kazandırmıştır. 1791 yılında Kolmakov kendisine ait bir şiir kitabı telif etmiştir.¹⁹

Kolmakov, George Sale tarafından yapılmış "The Koran: Commonly Called the Alcoran of Mohammed" isimli İngilizce meal 1792 yılında Rusçaya tercüme etmiştir.²⁰ Söz konusu meal Sankt Petersburg'da İmparatorluk Bilimler Akademisi'nin destekleriyle yayımlanmıştır. Bu çalışma bizzat II. Ekaterina'nın emriyle gerçekleştirilmiştir. Kısa bir süre zarfında (1798 yılına kadar) bu mealin beş baskısı yapılmıştır. Mealin tam ismi şu şekildedir: "Ал Коран Магомедов, переведенный с арабского языка на английский с приобщением к каждой главе на все тёмные места изъяснительных и исторических примечаний, выбранных из самых достовернейших историков и арабских толкователей Ал Корана Георгием Сейлем/ Al-Koran Magomedov, perevedonny s arabskogo yazika na angliyskiy s priobşeniye k kadoy glave na vse tomnye mesta iz'yasnitel'nyh i istoričeskih primečaniy, vybrannyh iz samyh dostoverneyshih istorikov i arabskih tolkovateley al-Korana Georgiyem Seylem".²¹

Mealin hemen başında George Sale'ın lehinde sözler sarf edilmektedir. Daha sonra George Sale'ın beş sayfalık önsözüne yer verilmiştir. Bunun peşinden Kolmakov "Kur'an Hakkında Genel Ön Not" başlığı altında yaklaşık yirmi sayfada özetle şu konulara değinmiştir:²²

- a) "Kur'an" kelimesinin etimolojik anlamı hakkında genel bilgi verilmekte ve vahiy hakkında "hiç şüphesiz ki Kur'an'ı Muhammed uydurmuştur. Büyük bir ihtimalle bu konuda başkalarından da yardım almıştır." ifadeleri yer almaktadır.
- b) Kur'an sureleri ve hurûf-i mukattaa hakkında genel bilgi verilmektedir.
- c) Kur'an'ın sureler, cüzler ve hizblere bölünmesini Yahudilerden aldığını iddia etmektedir.
- d) Kur'an'daki tekrarları bir kusur ve eksiklik olarak nitelemektedir.
- e) Farklı açılardan Kur'an'ı, Hz. Muhammed'i ve İslam'ı eleştirmekten çekinmemektedir.
- f) Kolmakov'a göre Kur'an'ın nüzul döneminde muhatabın daha önce neredeyse duymadığı hiçbir şey yoktur. Yani Kur'an muhatabına yeni bir şey getirmemiştir.
- g) Kolmakov, Tevbe suresi hariç her surenin besmeleyle başlamasını Hz. Muhammed'in Farslılardan aldığını iddia etmektedir.
- h) Kolmakov, Hz. Muhammed'in ve Kur'an'ın amacını şu şekilde özetlemektedir: Kur'an'ın hedefi, nüzul dönemindeki mevcut dinleri kendi bünyesine dâhil etmektir. Bunun için Muhammed bazen güzel şeyler vaat eder bazen de cezalarla korkuturdu.
- i) Kur'an'ın tedricen vahyedilmesini "Muhammed bütün durumları dikkate alarak Kur'an'ın peyderpey indiğini iddia etmiştir. Herhangi bir olumsuzluk olduğunda ise 'Allah bana böyle vahyetti' bahanesini ileri sürerdi" şeklinde yorumlamaktadır.

¹⁷ Daha geniş bilgi için bkz.: Asif Hacılı (2012)., *Rus Edebiyatında Kur'ân-ı Kerîm*, (Haz: Arif Acaloğlu), İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları, s.43 ve devamı. Lutsian Klimoviç, *Kniga o Korane, Yego Proishodeniye i Mifologiya*, http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Islam/Klim_Koran_02.php, (Erişim Tarihi: 01.09.2016).

¹⁸ Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchenny-Koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

¹⁹ Rezvan, *a.g.e.*, s.405. ayrıca bkz: Gavrilov ve Şevçenko, *a.g.m.*, ss.87-88.

²⁰ Bazı kaynaklarda bu eserin 1791 yılında basıldığı bilgisine yer verilmektedir, bkz: Rezvan, *a.g.e.*, s.405.

²¹ Aleksey Vasilyeviç Kolmakov (1792). *Al-Koran Magomedov*, Sankt Petersburg: Peteburgskoe Akademiya Nauk Yayınevi. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Алексей Васильевич Колмаков (1792). *Ал Коран Магомедов*, Санкт-Петербург: Издательство Петербургское Академия Наук.

²² Kolmakov, *a.g.e.*, ss.7-26.

Yukarıdaki açıklamalardan da açıkça anlaşılacağı üzere Kolmakov'un İslam'a ve Kur'an'a bakış açısı olumsuzdur. Elbette ki bu yaklaşımı meal üzerinde de kendini gösterecektir. Örnek olarak Yunus suresinin mealinden bazı örnekler vermek istiyoruz:

- a. Kolmakov ayetlerin numaralarını kendine göre yapmıştır. Örneğin 109 ayetlik olan Yunus suresi Kolmakov'un mealinde toplam 39 ayet olarak gösterilmiştir.
- b. Ayetlere mana verirken oldukça serbest tercüme metodu kullanılmış, Kur'an'da yer almayan kelime ve cümleler eklenebilmiştir. Bazen de kelimelere alakası olmayan manalar verilmiştir.²³
- c. 26. ayetin bağlamı anlaşılmamış veya yanlış anlaşılmıştır. Nitekim ayet cennet ehlinin özelliklerinden bahsederken tercümede sanki cehennem ehlinin özellikleriymiş gibi gösterilmektedir.²⁴

4. Konstantin Nikolaev, Koran Magomeda, 1864

Tarihi kaynaklarda Konstantin Nikolaev ve meal hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

XIX. asrın ikinci yarısında Nikolaev tarafından Rus diline bir meal daha kazandırılmıştır. Bu çalışma, A.B. Kazimirskiy tarafından Fransızca kaleme alınan mealinin tercümesidir.²⁵ Rus edebiyatına hâkim olan ve tercümede ustalığını yansıtan Nikolaev'in meali 1917 yılına kadar Rus halkının ihtiyacını karşılayabilmiştir. Daha sonra bu mealin 1998 yılında Kazakistan'da yeni baskısı yayımlanmıştır.²⁶

Kur'an'ı ilk defa Arapçadan Rusçaya tercüme eden Boguslavskiy, Nikolaev'in mealini incelemiş ve genel olarak söz konusu meal hakkında olumlu eleştirilerde bulunmuştur. Fakat bununla beraber Boguslavskiy'e göre mealde ayetlerin Rus diline yanlış aktarıldığı yerler de bulunmaktadır.²⁷

Nikolaev'in Neml suresi 1-3. ayetlerinin tercümesine yer vermek istiyoruz: Во имя Бога Милостивого и Милосердного. Та. Сад. Такovy знамения чтения и писания очевидного. Они служат направлением и благою вестью для верующих. Для тех, кто соблюдает молитву, творит милостыню и стойко верит в жизнь будущую...²⁸

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla. Та. Sad.²⁹ Tilavetin işaretleri ve araçık yazı böyledir. İnananlar için bir yol gösterici ve bir müjdedir. Onlara ki, namaz kılarlar, zekâti verirler ve ahirete kesin olarak inanırlar.

5. Ahmediyye, Koran, 1987, 1997, 2006

Ahmediyye cemaati mensuplarının kendilerine ait üç farklı Rusça mealleri bulunmaktadır.³⁰ Bu cemaatin ilk mealini 1987 yılında üç kişilik bir heyet hazırlamıştır. Aradan on sene geçtikten sonra 1997 yılında Sadetskiy'nin gayretleriyle Ahmediyye'ye ait ikinci bir meal yayımlanmıştır. Ahmediyye cemaatinin üçüncü meali 2006 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu mealler hazırlanırken Mevlana Muhammed Ali'nin İngilizce "The Holy Qur'an" isimli mealinin sahip olduğu tercüme ve yorum özelliklerinin esas alındığı bilinmektedir. 2006 yılında yayımlanan mealin temel ilham kaynağı Tâhir Ahmed'in Urduca meali olmuştur. Şimdi her üç meali ayrı ayrı incelemek istiyoruz:

5.1. Heyet, Koran, 1987

Ravil Raisovich Bukharaev (1951–2012), Britanyalı Arap dili ve edebiyat uzmanı Rana Khalid Ahmad ve Rusyalı Rustam Khamatvaleev'den oluşan üç kişilik bir heyet Londra'da 1987 yılında Rusça Kur'an tercümesi yapmışlardır.³¹ Söz konusu meal yeterince tanınmamaktadır. Yayımlarını üstlenen Ahmediyye cemaati olmuştur.³²

Ravil'in ifadesine göre mealin hazırlanması için gereken çalışmalar dokuz sene, mealin yazılması da bir sene sürmüştür. Böylece söz konusu meal toplam on senenin mahsulüdür. Ayrıca üç kişiden oluşan heyet kasıtlı olarak şiirsel üsluptan kaçındıklarını dile getirmekte ve böylece mealin herkes tarafından anlaşılmasının sağlandığını düşünmektedirler.

²³ Örnek olarak bkz: Yunus, 10/2, 16, 65, 68, 81, 96-97, 98, 105.

²⁴ Benzer örnek için bkz: Yunus, 10/52, 61.

²⁵ Konstantin Nikolaev (1864). *Koran Magomeda*, Moskova. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Константин Николаев (1864). *Коран Магомеда*, Москва.

²⁶ Rezvan, a.g.e., s.406; Kuliev, *Na Puti k Koranu*, s.941; Erdoğan Pazarbaşı (2001). "Popular Commentaries and Translations of the Quran in Azerbaijan", *EÜSBE Dergisi*, S. 11, (ss. 141-153), s.144.

²⁷ Shovkhalov, a.g.t., ss.27-28.

²⁸ Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchenny-Koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

²⁹ Arapça metinde "Tâ Sin" harfleri geçmektedir.

³⁰ Mirza Gulam Ahmed Kadiyani tarafından kurulan dinî harektir. Mirza Gulam Ahmed'in adına izafetle Mirzâiyye, ortaya çıktığı yere nispetle Kadiyaniye adıyla anılır. Gulam Ahmed'in 1900 tarihinde yayımladığı bildiriyle Hz. Peygamber'in ismine işaret etmek üzere Ahmediyye olarak ilan edilmiş, bu tarihten itibaren gerek kendileri gerekse Batılılar bu adı kullanmışlardır. Geniş bilgi için bkz: Ethem Ruhi Fıçlalı (2001). "Kâdiyânîlik", *DİA*, İstanbul, XXIV, 137-139.

³¹ Ravil Raisovich Bukharaev, Rana Khalid Ahmad ve Rustam Khamatvaleev (1987). *Koran*, Londra. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Равиль Раисович Бухараев, Рана Халид Ахмад и Рустам Хаматвалеев (1987). *Коран*, Лондон.

³² Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchenny-Koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

Heyet, mümkün olduğunca mealde kendi görüşünü eklememeye/belirtmemeye çalıştığını söylemektedir. Kanaatimizce, heyet bu ifadeyle Rusça meal yazarken Kur'an'da geçmeyen kelimelerin zikredilmemesini kastetmektedir. Bu tür kelimelerin parantez içinde verildiğini görmekteyiz. Bu titizliğin(!) ise lafzi tercümenin bir ürünü olduğunu düşünmekteyiz. Söz konusu mealin Mevlana Muhammed Ali'nin İngilizce mealinden Rusçaya tercüme edildiği bilinmektedir.³³

Mealden örnek olarak En'am 6/108. ayetini incelemek istiyoruz: И не поноси тех, к кому взывают они помимо Аллаха, чтобы в отмщение не поносили они Аллаха по невежеству своему. Так, для каждого народа заставили Мы казаться благими деяния их. Затем, возвратятся они к Владыке своему, и Он поведает им дела их.

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Sonra onlar da intikam almak için bilgisizce Allah'a sövmesinler diye Allah'tan başkasına seslenenlere sövme. Böylece, Biz her topluma kendi yaptıklarının güzel görünmesini mecbur kıldık. Sonra onlar kendi Rablerine döneceklerdir ve O yaptıklarını kendilerine bildirecektir.

Ayete verilen manayı çeviribilim açısından incelemek istiyoruz:

- Söz konusu ayetin meali lafzidir. Ayette yer alan Arapça kelimelerin dizilişine dahi riayet edilerek Rus diline aktarılmaya çalışılmıştır.
- Ayette geçen "عَلِمَ بِغَيْرِ عُدْوَاءٍ اللَّهُ فَيَسْتَبُوا" ifadesine "чтобы в отмщение не поносили они Аллаха по невежеству своему/ Sonra onlar da intikam almak için bilgisizce Allah'a sövmesinler diye..." şeklinde tercüme edilmiştir. Böylece ayette yer alan "عُدْوَاءٍ" kelimesine "отомстить/intikam almak" manası verilmiştir. Kanaatimizce söz konusu kelimeye yer aldığı bağlam ve kök manası dikkate alınarak "из враждебности, دشمنانlıkla/haddi aşarak..." gibi manalar verilmesi daha uygundur.
- Ayette geçen "عَمَلُهُمْ أُمَّةٍ لِكُلِّ زَبْنًا كَذَلِكَ" ifadesine "Так, для каждого народа заставили Мы казаться благими деяния их/ Böylece, Biz her topluma kendi yaptıklarının güzel görünmesini mecbur kıldık." şeklinde tercüme edildiğini görmekteyiz. Belirtmek gerekir ki ayette "заставили/mecbur kıldık" ifadesi yer almamaktadır. Dolayısıyla ayette yer alan "زَبْنًا" kelimesine sadece "приукрасили, разукрасили.../güzel gösterdik, süslü gösterdik..." gibi manaların verilmesi yeterli olacaktır.

5.2. Aleksandr Sadetskiy, Svyashenniy Koran, 1997

Aleksandr Sadetskiy hakkında çok az bilgiye sahibiz. Sadetskiy'nin Laval Üniversitesinde profesör olduğu bilinmektedir. 1997 yılında Sadetskiy ABD'de Rusça bir meal yayımlamıştır.³⁴ Bilindiği gibi bu meal, Mevlana Muhammed Ali'nin İngilizce mealinin Rusçaya tercümesidir. Söz konusu mealin Rusçaya tercüme edilmiş fikri 1989 yılında ortaya atılmıştır. Fakat o dönemlerde SSCB'de komünizm hâkim olduğundan mealin yayımlanması mümkün değildi. Ama daha sonra komünizm rejimi kalkınca meal Rus dilinde yayımlanmıştır.³⁵

Mealın ilk sayfalarında İngilizce ve Rusça olmak üzere editörden ve Sadetskiy'den bir buçuk sayfalık kısa malumat ve teşekkürname yer almaktadır. Çalışmanın devamında 1990 yılında ve daha sonraki yıllarda yayımlanan İngilizce mealin önsözleri bulunmaktadır. Toplam yirmi beş sayfalık bu önsözlerden sonra "Giriş" kısmı yer almaktadır. Giriş kısmında Kur'an hakkında genel bilgiler sunulmaktadır.³⁶

Mealde her surenin giriş kısmında surenin Mekki veya Medeni olduğu bildirilmektedir. Surelerin hem Arapça telaffuzu hem de Rusça tercümesi verilmiştir. Surenin mealine geçmeden önce sure hakkında genel ve oldukça geniş bilgiler verilmiştir. Her ayet ayrı ayrı tercüme edilmiştir ve gerektiği durumlarda dipnotlarda açıklamalar yapılmıştır. Söz konusu meal tefsir özelliği taşımaktadır ve ayetle ilgili tefsir kısmı dipnotla verilmiştir. Tefsir kısmında bol miktarda Kutsal Kitaptan açıklamalara yer verilmiştir.

Önceki çalışmalarımızda da belirtmiştik ki Kur'an-ı Kerim'deki her ayetin sonunun gramatik anlamda anlamlı bir cümleye tekabül etme şartı yoktur. Özellikle söz konusu kısa ayetler olunca birkaç ayet bir cümle oluşturabiliyor. Mana ancak bu bütünlük dikkate alındığı takdirde tam olmaktadır. Buna dikkat etmeyen meal yazarları sürekli hataya düşmektedirler.³⁷ Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Sadetskiy'nin mealinden Rum 30/1-5. ayetlerini örnek alarak inceleyelim:

الرَّحِيمِ الرَّحْمَةُ اللَّهُ بِسْمِ

³³ Sofiya Sayganova (21.03.2008.). *Ravil Bukharaev Zanovo Perevel Koran*, <http://www.e-vid.ru/index-m-192-p-63-article-22333-print-1.htm>, (Erişim Tarihi: 24. 05. 2016).

³⁴ Mealı incelemek için bkz: Aleksandr Sadetskiy (1997). *Svyashenniy Koran*, ABD: Ahmediyye Encümen-i İsaat-ı İslam Lahor Yayanları. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Александр Садецкий (1997). *Священный Коран*, США: Ахмадийа Анжуман Ишаат Ислам Лахор Инк.

³⁵ Sadetskiy, a.g.e., s.VII. Ayrıca bkz: İmzasız, (26.03.2012) *Sekta Ahmadiya*, <http://www.islam.uz/home/bidaa/174-aqida.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2016).

³⁶ Özetle şu konular değerlendirilmiştir: Kur'an kelimesinin kelime anlamı; Kur'an'ın nüzul şekli; vahyin Mekki ve Medeni olmak üzere iki kısma ayrılışı; surelerin sıralanışı hakkında genel bilgi; Kur'an'ın dili hakkında genel bilgi; Kur'an'ın önceki vahiylerle karşı olan tutumu vb...

³⁷ Atamov, a.g.t., s. 106 vd.

بَنَصْرٍ ﴿٤﴾ الْمُؤْمِنُونَ يُفْرَحُ وَيَوْمَئِذٍ بَعْدَ وَمِنْ قَبْلُ مِنَ الْأَمْرِ لِلَّهِ يَنْصُرُ بَضْعَ يَفٍ ﴿٣﴾ سَيَعْلَبُونَ عَلَيْهِمْ بَعْدَ مِنْ وَهُمْ الْأَرْضِ أَنْتَى يَفٍ ﴿٢﴾ الرُّومُ غَلِبَتْ ﴿١﴾ مَالِ ﴿٥﴾ بِمَالِ الرَّجْدِ بِالْعَزِ وَهُوَ بِأَيْشِدَّ مَنْ يَنْصُرُ اللَّهُ

Во имя Аллаха, Милостивого, Милосердного. 1. Я, Аллах, Лучший Знающий. 2. Римляне побеждены 3. В близкой земле, и они, после поражения их, одержат победу 4. Не позже, чем через девять лет. Аллаху принадлежит повеление прежде и после. И в тот день верующие возрадуются 5. Помощи от Аллаха". Помогает Он, кому Он пожелает, и Он -Могущественный, Милосердный.

Ruşça mealin Türkçe tercümesi: Rahman ve Rahim Allah'ın adına. Ben, Allah, en iyi bilenim. Bizanslılar yenilgiye uğradı. Yakın bir yerde ve onlar, bu yenilgilerinden sonra galip olacaklardır. Dokuz seneden geç değil. Önünde ve sonunda emir Allah'ındır. İşte o gün inananlar sevineceklerdir. Allah'ın yardımıyla. Dilediğine yardım eder ve O Azizdir, Rahimdir.

Sadetskiy'nin bu meali üzerinde birkaç mülahazada bulunmak istiyoruz:

1. Sureye mana verilirken ayet numaraları dikkate alınarak yapılmıştır. Fakat böyle bir çeviri ne Arapça cümlelerin okunuşuna ne de Rusça cümlelerin kuruluşuna uygundur. Çünkü "غَلِبَتْ - gulibet" fiili ile bu fiilin müteallakı "لَأَرْضِ أَنْتَى فِي" - fi adna'l-ardi" dır. Her ne kadar aralarında bir fasıla/ayet sonu olsa da bu iki ayet arasında durulmaması gerektiğini bildiren "لا/la" secâvend işareti bulunmaktadır. Dolayısıyla burada ayetin bağlamını kurarak anlam vermemiz gerekir. Aksi halde ayetin fasıla/ayet durağına riayet ederek mana verirsek anlam eksik kalır. Yine aynı şekilde "سَيَعْلَبُونَ - seyağlibune" fiili ile onun müteallakı "سَيَنْصُرُ فِي" - fi bid'ı sinîn" arasında da bir ayet durağı vardır ve durulmaması gerektiğini gösteren "لا/la" harfi bulunmaktadır. Her ne kadar ayet durağı olsa da bu iki ayeti birleştirerek mana vermemiz bağlamın doğru anlaşılması için zaruridir. Son olarak "يُفْرَحُ - yefrahu" fiili ile onun müteallakı "لِلَّهِ بَنَصْرٍ" - binasrillah" aralarında ayet durağı vardır ama yukarıda belirttiğimiz durum burası için de geçerlidir. Burada sebep ile müsebbebin birbirinden ayrılarak anlam verilmesi mananın kopukluğuna neden olacaktır.
2. Birinci ayette yer alan "لَمْ/elif lâm mîm" harflerine "Я, Аллах, Лучший Знающий/Ben, Allah, en iyi bilenim" şeklinde yersiz ve mesnetsiz bir mana verilmiştir.
3. Dördüncü ayette yer alan "سَيَنْصُرُ فِي" - fi bid'ı sinîn" ifadesine "Не позже, чем через девять лет/ dokuz seneden geç değil" şeklinde meal verilmiştir. Açıkçası bu ifade ayette yoktur fakat ayette verilmek istenilen manaya da ters düşmemektedir. Nitekim Arapçada "بضع -bid'" kelimesi üç ile dokuz rakamları arasındaki sayıyı bildirmektedir.

Sadetskiy'nin meali lafzi tercümedir. Tercüme esnasında her kelimenin Rus diline aktarılma endişesi taşıdığı hissedilmektedir. Örnek olarak Rum 30/8. ayetini inceleyebiliriz:

﴿٨﴾ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ أَيُّرَأَ مِنَ النَّاسِ يَلْقَوْنَ كَذِبًا إِلَّا بِالْحَقِّ وَاجَلٍ مُسَمَّوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا خَلَقَ اللَّهُ ي أَنفُسِهِمْ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي

Неужто не размышляют они внутри себя? Аллах не сотворил небес, и земли, и того, что меж ними, иначе чем по истине и (на) установленный срок. А большинство людей, воистину, — отрицающие встречу с Господом их.

Ruşça mealin Türkçe tercümesi: Onlar kendi içlerinde hiç düşünmüyorlar mı? Allah, gökleri ve yeri ve ikisi arasında bulunan her şeyi ancak hak ile ve muayyen bir vakit için yaratmıştır. İnsanların birçoğu, şüphesiz Rablerine kavuşacaklarını inkâr edenlerdir.

Sadetskiy ayeti lafzi olarak tercüme etmiştir. Ayette geçen "ي أَنفُسِهِمْ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي" / Неужто не размышляют они внутри себя?/onlar kendi içlerinde hiç düşünmüyorlar mı?" ifadesini tercüme ederken ayette yer alan kelimelerin sırasını dahi dikkate alarak tercüme ettiğini görmekteyiz. Ayetin devamı ve diğer ayetlerde de bu titizliği (!) görmek mümkündür. Ayrıca mananın Rus diline güzel bir şekilde aktarıldığını söylemek zor olacaktır.

5.3. Heyet, Svyaşenny Koran, 2006

1987 yılında yeni bir mealin yayımlanması için emek veren grup yaklaşık on dokuz sene sonra önceki çalışmalarının tecrübelerine dayanarak yeni bir meal yayımlamışlardır. Heyette yer alan isimlerin hatırlatılmasında yarar vardır: Ravil Raisovich Bukharaev (1951–2012), Arap dili ve edebiyatı uzmanı Rana Khalid Ahmad ve Rustam Khamatvaleev.³⁸

Ahmediyye cemaatinin Rusya temsilcisi Rustam Khamatvaleev meali hazırlarken Mirza Tâhir Ahmed'in Urduca yazdığı mealini esas almıştır.³⁹ Mirza Tahir Ahmed'in mealinde sureler ve ayetler hakkında yer alan bilgiler de Rustam tarafından Rusçaya tercüme edilmiştir. Redaksiyon işlerinde emeği geçen

³⁸ Meali incelemek için bkz: Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad (2006). *Svyashenny Koran Arabskiy Tekst s Russkim Perevodom*, Surrey: İslam International Publications Ltd Yayınları. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Рустам Хаматвалеев, Равиль Бухараев и Рана Халид Ахмад (2006). *Священный Коран Арабский Текст с Русским Переводом*, Surrey: Издательство İslam International Publications Ltd.

³⁹ Mirza Tâhir Ahmed (1982-2003) Kâdiyân grubu Mesih'in dördüncü halifesi unvanıyla Mirza Tâhir Ahmed'in yönetiminde (2001-2003) faaliyetlerini sürdürmüştür. Mirza Tâhir Ahmed'in meali 2000 yılında yayımlanmıştır, bkz: Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, a.g.e., s. f.

ler arasında Ravil Bukharaev yer almaktadır. Redaksiyon heyetinin belirttiğine göre ayetlere mana verilirken Arapça metin esas alınmıştır.⁴⁰ Bu mealin, daha önceki çalışmanın (1987) yeni bir baskısı olmadığı özellikle vurgulanmaktadır. Mealın hazırlanmasında rehberlik eden Muniruddin Şams olmuştur.

Bukharaev önsözde meal okurlarının düştükleri genel hatayı şu şekilde belirtmektedir: İnsanlar arasında Kur'an ve İslam'la tanışmak için yaygın olan hata Kur'an'ı bağlamından bağımsız, sıradan bir kitap olarak algılamalarıdır...⁴¹ Söz konusu ifade kanaatimizce oldukça önemlidir. Nitekim Kur'an'ı bağlamından bağımsız anlamaya çalışmak, meallerde de görüldüğü gibi, birçok yanlış anlaşılmalara yol açmıştır.

Önsözün devamında Bukharaev önceki vahiylerin öneminden bahsetmekte ve Kur'an-ı Kerim'in, kendini, kendinden önceki vahiylerin onaylayıcısı (*musaddık*) olduğunu hatırlatmaktadır. Bu konuda Bukharaev'a tamamen katılmaktayız. Nitekim Kur'an, kendinden önceki kitapları onaylamak için geldiğini açıkça vurgulamaktadır. Bunun dışında Kur'an, mesajını muhataplarına sunarken önceki vahiylerle sık sık müracaat etmektedir; çünkü peygamberler birbirlerini onaylamak için gönderilmişlerdir. Şu halde Kur'an-ı Kerim'in, kendini, kendinden önceki vahiylerin onaylayıcısı (*musaddık*), hatta daha da önemlisi koruyucusu (*müheymin*) olarak takdim etmesine şaşırılmamalıdır.⁴²

Kur'an'ı yaklaşık altmış farklı dile tercüme ettiğini dile getiren Ahmediyye cemaati söz konusu mealin hazırlanmasına yaklaşık altı senelik (1999-2005) yoğun bir emek verildiğini belirtmektedir. Tercüme esnasında mananın tamamlanabilmesi için gerektiği durumlarda parantezlere yer verilmiştir.⁴³

Heyet, Kur'an'ı yorumlamada eski kaynaklara saygı gösterilmesiyle beraber yeni verilerin de mutlaka göz önünde bulundurulmasını önemsemiştir. Kur'an'ı anlamada temel prensip Mirza Gulam Ahmad tarafından özetle şu şekilde beyan edilmiştir:⁴⁴

- a. İlk prensip Kur'an'ı Kur'an'la yorumlamak olmalıdır. Dış kaynaklara başvurmadan önce ayetlerin tefsirini Kur'an'ın içinde aramamız gerekir.
- b. Müşkil⁴⁵ ayetlerin çözümünde tefsircilerin önerdiği görüş benimsenmektedir.

Surelerin mealine başlamadan önce ne zaman ve nerede nazil olduğu hakkında kısaca bilgi verilmektedir. Surelerin ana teması özetle sunulmaya çalışılmıştır. Mealde ve özellikle açıklamalarda yazarların bazı görüşleri dikkatlerimizi çekmiştir. Bu görüşleri kısaca özetlemek istiyoruz:

- a. Heyet surelerin başında yer alan besmeleleri birer ayet olarak kabul etmekte ve surelerin ilk ayeti olarak numaralandırmaktadır.
- b. Neshi reddederler. Çünkü onlara göre neshin varlığına dair açık bir şekilde delâlet eden herhangi bir ayet yoktur. Kur'an'da neshten söz eden ayetler, Kur'an'ın, kendinden önceki kitapları yürürlükten kaldırdığını ifade eder.⁴⁶
- c. Kur'an'da yer alan hurûf-ı mukattaa⁴⁷ harfleri Allah'ın isim ve sıfatlarından bir kısmına işaret etmektedir. Hurûf-ı mukattaa'nın geçtiği yerlerde parantez içinde Allah'ın isim ve sıfatlarını vermektedirler.
- d. Kur'an'da modern ilimlere işaretler vardır.⁴⁸
- e. Nisa 4/69. ayetini yorumlarken "مع /mea" edatına "من /min" anlamının verilmesi gerektiğini ileri sürerek "Allah'a ve resulüne itaat eden - peygamber, sıddık, şehid ve iyi kimse olabilir" görüşünü savunmaktadırlar. Dolayısıyla heyete göre Allah'a ve resulüne itaat edilmekle peygamber olunabilir.⁴⁹
- f. Heyet, Bakara 2/124. ayeti yorumlarken Şia'nın "imamet" anlayışını eleştirmekte ve mananın çarpıtıldığını dile getirmektedir.
- g. Heyet, Kur'an'da zikredilen bazı mucizelere ve hakikat ifadelerine aklî izahlar yapmış ve mecaz anlamlar yüklemeye çalışmıştır.⁵⁰
- h. Heyet, Bakara 2/35-38. ayetlerin üslubuna dikkat çekerek "Cennette sadece Âdem (a.s.) ve eşi değil aynı zaman nesli de bulunmaktaydı" görüşünü savunmaktadır.

⁴⁰ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, s. e.

⁴¹ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, s. f-g.

⁴² Maide, 5/48.

⁴³ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, s. j-k.

⁴⁴ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, s. k.

⁴⁵ Kur'an'ın bazı ayetleri arasında ihtilâf ve tezat gibi görünen hususlar.

⁴⁶ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, Bakara, 2/106; Nahl, 16/101.

⁴⁷ Harf kelimesinin çoğulu olan hurûf ile "kesilmiş, ayrılmış" anlamındaki mukattaa kelimesinden meydana gelen bir tamlamadır. Mukattaa, "kesmek, bir şeyi bütününden ayırmak" manasına gelen kat' kökünden türemiş bir sıfat olup söz konusu harfler kelimeyi oluştururken okudukları gibi değil kendi isimleriyle telaffuz edildiklerinden "bağımsız ve ayrı harfler" anlamında "hurûf-ı mukattaa" diye anılmıştır. Bkz: M. Zeki Duman ve Mustafa Altundağ (1998). "Hurûf-i Mukattaa", *DİA*, İstanbul, XVIII, 401.

⁴⁸ Örnek için bkz: Nisa, 4/120; Adiyat, 100/10.

⁴⁹ Rustam Khamatvaleev, Ravil Bukharaev ve Rana Khalid Ahmad, *a.g.e.*, s. 109.

⁵⁰ Örnek için bkz: Bakara, 2/55, 64, 66, 74.

Söz konusu meal, çeviribilim açısından incelendiğinde lafzi olduğu söylenebilir. Heyet ayetleri tercüme ederken manayı değil ayet rakamlarını esas alarak tercüme etmeye çalışmış, mümkün olduğunca ayete yer alan kelimelerin düzenini dahi Rusça mealde korumaya çalışmıştır.⁵¹

Heyetin ayetleri Rus diline bazen yanlış tercüme ettiğini görmek mümkündür. Örnek olarak Bakara 2/26. ayeti vermek istiyoruz:⁵²

ذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ بَهْمًا وَيُفْتِنُ لَوْ مَا آرَادَ اللَّهُ كَفَرًا مَنَّا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ لَىٰ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِي لَا يَسْتَحْبِرُنَّ اللَّهَ
بَيْنَ الْأَلْفَايِسِ بَرًّا وَمَا يُضِلُّ بِهِ كَذَىٰ بِبَيْرٍ وَنَهْدِكُمْ

Воистину, Аллах не стесняется приводить в пример комара и то, что на нем. И те, которые уверовали, знают, что это — истина от Владыки их. А что касается тех, которые не уверовали, то они говорят: «Что желает (сказать) Аллах этим примером?» Он оставляет этим в заблуждении многих и наставляет Он этим многих. И не оставляет Он этим в заблуждении никого, кроме нечестивых,

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Allah, bir sivrisineği ve üzerinde olanı örnek olarak vermekten çekinmez. İman edenler onun, Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. İnanmayanlara gelince “Allah, örnek olarak bununla neyi (söylemek) istemiştir?” derler. O bununla birçoklarını yanlış içerisinde bırakır, birçoklarını da doğru yola iletir. Ve O bununla, fasıklardan başkasını yanlış içerisinde bırakmaz.

Ayette geçen “فَمَا فَوْقَهَا/femâ fevkahâ” ifadesi hakkında iki farklı yorum vardır: “Ondan daha küçük bir şeyi” ve “ondan daha büyük bir şeyi”. Her iki görüş de haklı gözükmektedir. Örneğin *Kur’an Yolu Meal ve Tefsir* isimli çalışmada konuyla alakalı şu bilgiler yer almaktadır: “Temsil, teşbih, örnekleme edebî sanatlardan olup hem sözün güzelleşmesini hem de anlamının kolaylaşmasını sağlar. Sonsuz merhamet ve lutuf sahibi olan Allah, kitabını kullarının zevkle okumaları ve kolay anlamaları için gerektiğinde bu sanatları da kullanmıştır. İnkârcıların yağmur, bulut, örümcek gibi örnekleri ileri sürerek “Allah böyle şeyleri örnek vermez” demeleri üzerine, “Gerektiğinde sivrisineği, hatta daha küçük ve önemsiz şeyleri bile örnek verir” denilerek bu düşünce reddedilmiştir.”⁵³

Fakat Rustam Khamatvaleev ve ekibinde olan heyet ayette geçen “فَمَا فَوْقَهَا” ifadesini lafzî tercüme etmiş ve farklı algılamıştır. Söz konusu ifadenin lafzî tercümesi “и то, что на нем/ ve üzerinde olanı” şeklindedir. Söz konusu manaya istinaden ayetin yorum kısmında “sivrisineğin sıtma hastalığının taşıyıcısı olduğu anlaşılmaktadır. Yeryüzünde insan en çok sıtma ve sıtmanın neticesinde doğan hastalıklardan ölmektedir...” şeklindeki manaya ulaşılmaktadır. Verilen bilgiler belki doğrudur fakat bu bilgileri söz konusu ayetle ilişkilendirmek uygun düşmemekte ve verilmek istenilen mesaja uyum sağlamamaktadır.⁵⁴

6. El-Afifi ve el-Mansi, el-Muntahab Svyaşenny Koran, 2000

El-Afifi (1935-2005) ve el-Mansi (1951-) tarafından yapılan yeni Kur’an tercümesi 2000 senesinde yayımlanmıştır. Afifi birçok Arapça dini eseri Rus diline tercüme etmiştir. Mısırlı el-Afifi filolog ve Rus dili uzmanıdır. İngilizce alanındaki yüksek lisansını Kahire’deki Amerikan Üniversitesinde yapmıştır. MGU’da⁵⁵ 1964 yılında doktora çalışmasını filoloji alanında yapmıştır. Ayn Şems Üniversitesi Alsun Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatı bölümünde profesörlük görevini ifa etmiştir. El-Mansi, MGU’da 1983 yılında filoloji alanında doktora unvanını almıştır. Ayn Şems Üniversitesi Alsun Fakültesi Rus Edebiyatı profesörüdür.⁵⁶

Tefsir özelliği taşıyan bu meal Arapça yazılmış olan “المنتخب في تفسير القرآن الكريم - el-Muntahab fi Tefsiri'l-Kur’ân’il-Kerim” eserinin Rusçaya tercümesidir. İlk baskısı Kahire’de 2000 yılında yapılmıştır. İkinci baskısı 2001 yılında Tataristan’ın başkenti Kazan’da yapılmıştır. Üçüncü baskısı ise 2002 yılında Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’te gerçekleşmiştir.⁵⁷

Eserin önsözünü Muhammed Seyyid Tantavi yazmıştır. Yaklaşık sekiz sayfalık önsözde kısaca şu konular ele alınmıştır:

- Hz. Muhammed’e vahyin gönderiliş sebebinin üç maddede özetlenmektedir.
- Vahyin korunmuşluğu hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

⁵¹ Örnek için bkz: Bakara, 2/27; Duhan, 44/1-10.

⁵² Diğer örnekler için bkz: Bakara, 2/36; Nisa, 4/86.

⁵³ Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş (2014). *Kur’an Yolu Meal ve Tefsir*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, I, 92-93.

⁵⁴ Örnek için bkz: Ebü Zekeriyâ Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ (1983). *Meâni'l-Kur’ân*, Beyrut: Âlemül-Kütüb Yayınevi, I, 20-21. Ayrıca bkz: Ebü'l-Hasen Saîd b. Mes’ade el-Ahfeş el-Evsat (1990). *Meâni'l-Kur’ân*, (Thk. Hüdâ Mahmûd Karâa), Kahire: Mektebetü'l-Hancı Yayınevi, I, 58-59; Ebü Cafer Muhammed ibn Cerîr et-Taberî (2003). *Câmiu'l-Beyân an Te’vili Âyi'l-Kur’ân*, (Thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki), Kahire: Hicr Yayınevi, I, 423-430; Abdurrahmân b. Muhammed b. İdris er-Râzî İbn Ebü Hâtim (1997). *Tefsîru'l-Kur’ân’il-Azîm Müsne'dan an Rasulillâhi ve's-Sahâbeti ve't-Tâbiîn*, Riyad: Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâz Yayınevi, I, 68-71; Ebü'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm es-Semerkindî (1993). *Bahru'l-Ulûm*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye Yayınevi, I, 104-105; Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed ez-Zemahşerî (1998). *el-Keşşâf an Hakâiki Çavâmizi't-Tenzîl ve Ulyûni'l-Ekâvil fi Vücûhi't-Te’vîl*, Riyad: Mektebetü'l-Ubeykân Yayınevi, I, 241.

⁵⁵ Moskova Devlet Üniversitesi.

⁵⁶ İmzasız, *Znaçenie i Smysl Korana*, <http://www.koran.islamnews.ru/meaning>, (Erişim Tarihi: 01.09.2016).

⁵⁷ Söz konusu eser Kur’an metninin olmayıp Arapça tefsirin Rusçaya tercümesi olduğu için bu makalemizde değerlendirilmesini uygun gördük.

- c. Ulemanın İcaz, Kıraat, Esbab-ı Nüzul, Kıssa, Nasih-Mensuh gibi ilimlerle iştiğal ettikleri dile getirilmektedir.
- d. Kur'an'ın insanlığa hidayet olabilmesi için onu doğru anlamada yardımcı olan tefsire ihtiyacın olduğu zikredilmektedir.
- e. Kur'an'ın/tefsirin başka dillere tercüme edilme konusu ele alınmaktadır. Tercüme edilmesinin sebepleri zikredilirken Muhammed Abdülazîm Zürkânî ve Muhammed Mustafa el-Merâğî'nin görüşlerine yer verilmektedir.

Söz konusu çalışma kesinlikle lafzi tercümelere değıildir. Ayetlere mana verilirken tefsirle beraber serbest çeviri metodu kullanılmıştır. Daha önce de zikrettiğimiz gibi çalışmayı iki kişi gerçekleştirmiştir. El-Afifi iki önsöz, 1-9 ve 16-41. arasındaki sureleri tercüme etmiştir. Geriye kalan kısmı el-Mansi tercüme etmiştir. Çalışmanın redaktörlüğünü Taşkent Üniversitesi Doğubilim bölümleri profesörü Rano Umarovna Khodjaeva yapmıştır. Üçüncü baskısının projesini A. Sabirov üstlenmiştir.⁵⁸

Herhangi bir surenin mealine başlamadan önce işlenecek sure hakkında; nerede ve ne zaman indiğine dair kısaca bilgi yer almaktadır. Surenin ismiyle alakalı genel bilgi verilirken içerdiği ana konular hakkında malumat verilmiştir. Ayetlere mana verilirken ayetlerin tercümesi ile tefsiri iç içedir. Ayrıca tercümenin bitip tefsirin başladığı yeri bildirmek için herhangi bir stil, yazım farklılığı kullanılmamıştır. Bu açıdan okurun, okuduğu metnin meal mi yoksa tefsir mi olduğunu tespit etmesi mümkün değildir. Kanaatimizce bu tür yaklaşım olumsuzdur ve çalışmanın ilmi yönünü zedelemektedir. Sureler işlenirken "kible, şeriat" gibi terimler dipnotta açıklanmıştır.

El-Afifi ve el-Mansi erken dönemde yapılan tefsirleri katiyen kabul etmemektedirler. Kaynakça olarak genelde Seyyid Kutub, Mevdudi, Siddıki, Abdullah Yusuf Ali gibi şahısların çalışmalarından istifade edilmiştir. Esere yapılan diğer bir eleştiri ise ideolojik hataları içermesidir.⁵⁹

7. Çingiz Guseynov, Sırı Korana, 2002

Çingiz Guseynov Gasanoğlu (1929-) Bakü'de doğmuştur. 1952'de MGU Filoloji fakültesinden mezun olmuştur. Yüksek lisansını (1955) SSCB Bilimler Akademisi Doğubilimleri Enstitüsü'nde yapmıştır. Daha sonraki tarihlerde ise doktor (1979) ve profesör (1980) unvanlarını almıştır. Birçok ilmi çalışmaya sahip olan Guseynov "Сұры Корана, расставленные по мере ниспослания пророку/Sırı Korana, rasstavlenne po mere nisposlaniya proroku" isimli Rusça Kur'an mealini yayımlamıştır.⁶⁰

Guseynov, mealine başlama kararını "Nezavisimaya Gazeta" isimli gazetesine verdiği bir demeçte açıklamaktadır. Açıklamasında "Не дать воде пролиться из опрокинутого кувшина" isimli romanından bahsetmekte ve bu eseri yazarken Kur'an'dan atıflar yapmak istediğinde zorluklarla karşılaşarak dile getirmektedir. Rusça mealleri birbirleriyle karşılaştırdığında ciddi farklılıkların bulunduğunu fark eder ve kendisi bir meal hazırlamaya karar verir.

Guseynov Arapça bilmemektedir. Bilmediğini "Вы пользовались переводами Корана на другие языки?/(meal çalışmanızda) diğer meallerden faydalandınız mı?" sorusuna yanıt verirken dile getirmektedir:

- Да. Поскольку я не знаю арабского языка, мне пришлось работать с переводами на русский, турецкий и азербайджанский, выверяя каждый аят... /Evet. Arapça bilmediğime göre, her ayeti teker teker kontrol ederek Rusça, Türkçe ve Azerice meallerle çalışmak zorunda kaldım...⁶¹

Mealinde sureler nüzul sırası dikkate alınarak tercüme edilmiştir. Guseynov'un ifadesine göre bu yaklaşımı tepki ve eleştirilere yol açmıştır. Meal çalışması yaklaşık altı sene sürmüştür.

Guseynov ayrıca bazı uç fikirleriyle tanınmaktadır. Konuyla alakalı görüşlerini şu şekilde özetlememiz mümkündür:⁶²

- a. Kur'an'da büyük kompozisyon hataları vardır.
- b. Ana Mushaf'a "Musa" ve "İsa" isimli sureler alınmamıştır.
- c. Hz. Muhammed'in vefatından sonra Kur'an'ı derleyenler sureleri tertiplerken hata işlemişlerdir. Guseynov bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Bilindiği gibi Muhammed'in vefatından 20 yıl sonra ilim adamları bir araya gelip sahip olduğumuz Mushaf'ı derlemişlerdir. Bunu yaparken kendi man-

⁵⁸ Sümeyye Muhammed el-Afifi ve Abdüsselam Mustafa el-Mansi (2002). *el-Muntahab Sıyaşenniy Koran*, Bişkek: Kırgız Cumhuriyeti Müslümanların Haklarını Koruma Komitesi. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Сумая Мухаммад Афифи и Абдель Салам аль-Манси (2002). *Аль-Мунтахаб Священный Коран*, Бишкек: Комитет по защите Прав Мусульман в Кыргызской Республики.

⁵⁹ Kuliev, *Na Puti k Koranu*, s.344. Ayrıca bkz: Shovkhalov, a.g.t., ss. 96-97.

⁶⁰ A.N. Nikol'yukin vd., *Kto Est' v Rossiyskom Literaturovedenii: Biobibliografiçeskiy Slovar'-Spravoçnik* (2011). Moskova: Ran İnion Yaynevi, s. 97. Ayrıca bkz: İmzasız, *Çingiz Gasanoğlu Guseynov*, <http://www.philol.msu.ru/~xxcentury/guseynov.html>, (Erişim Tarihi: 01.09.2016).

⁶¹ Sergey Şabutskiy (20.08.2003). *Perevodçik Proroka*, http://www.ng.ru/style/2003-08-20/8_prorok.html, (Erişim Tarihi: 30.08.2016).

⁶² Sergey Şabutskiy (20.08.2003). *Perevodçik Proroka*, http://www.ng.ru/style/2003-08-20/8_prorok.html, (Erişim Tarihi: 30.08.2016).

tıklarına göre hareket etmişler ve nüzul sırası dikkate alınmaksızın ahkâm içeren sureleri öne almışlardır.”

- d. Guseynov'un vurgu yaptığı hususlardan birisi de Samî dinlerin yani Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ın eşit olmasıdır. Ona göre Kur'an da buna vurgu yapmaktadır. Fakat ayet ve sureler nüzul sırasına göre yer almadıkları için bunun gibi önemli konular anlaşılmamaktadır. Eğer Kur'an, nüzul sırası dikkate alınarak anlaşılırsa tamamen farklı bir mananın ortaya çıkacağını savunan Guseynov, mevcut sure düzeninin siyaseten yapıldığını düşünmektedir. Konuyla alakalı Guseynov şu görüşünü beyan eder: Örneğin, kimdir inanmayanlar? Son sureler Kur'an'ın baş kısmına yerleştirilince inanmayanlar kitlesine sadece müşrikler değil Yahudi ve Hristiyanlar da dâhil edilmektedir. Hâlbuki bu, vahyin ideolojisine ters düşmektedir.
- e. Bununla beraber Müslümanların yaptığı başka bir hataya dikkat çekerek “yapılan diğer bir yanlış ise Arapçanın Allah'ın konuştuğu dil olarak ilan edilmesidir. Bunun neticesinde Allah sadece Müslümanların tanrısıymış gibi sergilenmektedir. Hâlbuki tanrı herkesin ilahıdır. Bundan dolayı mealimde özellikle 'Allah' kelimesini kullanmadım.” şeklindeki itirazlarına yer vermektedir.⁶³

8. Abbas Sadr Ameli, Svet Svyaşennogo Korana, 2008

“Svet Svyaşennogo Korana” isimli tefsir, İmani'nin Farsça hazırladığı çalışmanın Rusçaya tercümesidir. Çalışma 1991 yılında Seyyid Kemal Fakih İmani'nin rehberliğinde ilmi bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Çalışmayı Rus diline kazandıran Seyyid Abbas Sadr Ameli olmuştur. Redaksiyon işlerini Nazim Zeynalov üstlenmiştir.⁶⁴

Kur'an'ı anlamak için her zaman sadece meal okumanın yeterli olmadığını hatırlatan Seyyid Abbas tefsirlerin öneminden bahsetmekte ve söz konusu çalışmanın hazırlanmasına toplamda üç sene harcandığını belirtmektedir. İslam âleminde kabul görmüş tefsir kaynaklarından istifade ettiğini dile getiren Seyyid Abbas bütün meallerin kabul edilebilir nitelikte olmadığını “Bazı meal yazarları kötü niyetlidir ve kasten manayı çarpıtmaktadırlar” cümlesiyle hatırlatmaktadır. Svet Svyaşennogo Korana isimli tefsirde ayetlere mana verilirken izlenilen metotla alakalı açıklama dikkat çekmektedir:

“Ayrıca, söz konusu kitapta Arapça ayetlerin yanında yer alan Rusça meal Rus dilindeki farklı meallerden seçilmiştir. Ayete mana ve stil açısından en yakın olan Rusça mealler tercih edilmiştir. Mealin mütercimi ve redaktörü ayetlerin manasını Rusçaya aktarırken çarpıtma ve hatadan kaçınabilmek için elinden gelen bütün çabayı göstermişlerdir”⁶⁵

Öyle anlaşılıyor ki ayetler anlamlandırılırken Seyyid Kemal Fakih İmani'nin verdiği manaların tercümesinden ziyade Rusça meallerde verilen hazır malzeme tercih edilmiştir.⁶⁶

Her surenin başında Arapça ve Rusça isimleri yer almaktadır. Daha sonra sure ve içerdiği konu hakkında genel bilgi sunulmaktadır.

Tefsirde dikkatimizi çeken bazı konuları özetlemek istiyoruz:

1. Besmele hakkında tartışma. Tefsir sahipleri surelerin başında yer alan besmelenin birer ayet olduğunu savunmaktadırlar.⁶⁷
2. Her cildin sonunda bir sayfalık “Müslümanlara Hitap” başlığı yer almaktadır. Burada ilk başta aşağıda örnek olarak incelediğimiz Nisa 4/59. ayeti⁶⁸ yer almaktadır ve tefsir kısmında ayette belirtilen görüşler teyit edilmektedir.

Dikkatimizi çeken ayetlerden birisi de Nisa 4/59. ayetidir:

لَكَ خَيْرٌ جَزَءٌ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ ۚ فَذُودُهُ إِلَى اللَّهِ يُشِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَاذْبَعُوا إِلَيْهَا إِنِّي أَخْشَى اللَّهَ عِزًّا وَرَحْمَةً ۗ تَأَوُّبًا

⁶³ Sergey Şabutskiy (20.08.2003). *Perevodčik Proroka*, http://www.ng.ru/style/2003-08-20/8_prorok.html, (Erişim Tarihi: 30. 08. 2016). Ayrıca bkz: İmzasız, (08.10.2008). Ç. *Guseynov. Cizn i Tvorçestvo*, <http://www.koranika.ru/?p=1200>, (Erişim Tarihi: 30. 08. 2016).

⁶⁴ Seyyid Abbas Sadr Ameli (2008). *Svet Svyaşennogo Korana Razyasneniya i Tolkovaniya*, Sankt Petersburg: Peterburgskoe Vostokovedenie Yayınevi. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Сейд Аббас Садр Амели (2008). *Свет Священного Корана: Разъяснения и Толкования*, Санкт-Петербург: Издательство Петербургское Востоковедение.

⁶⁵ Rus diline hâkim olanlar için Rusça metni buraya yerleştirmeyi uygun gördük: Кроме того, русские переводы аятов, расположенные рядом с арабским текстом в данной книге, выбраны из различных вариантов русских переводов Священного Корана. При этом мы отбирали такие варианты, которые отличались от остальных наилучшим стилем и наиболее точной передачей смысла. Переводчик и редактор приложили все усилия, чтобы не допустить искажения послания Господа при передаче смысла постулатов Корана на русском языке.

⁶⁶ Ameli, a.g.e., I, 6.

⁶⁷ Ameli, a.g.e., I, 14.

⁶⁸ Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir. Bkz: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş (2015). *Kur'an Yolu Meali*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

O vy, kotorye uverovali! Povinuytes' Allahu, povinuytes' Poslanniku Ego i obladatel'ям власти среди вас. Если же препираетесь о чем-нибудь, то верните это Аллаху и Посланнику Ego, если веруете вы в Аллаха и в день Последний. Так будет лучше [для вас] и прекраснее по исходу.

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamberine ve sizden olan yetki sahiplerine itaat edin. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, onu Allah ve Resulüne arz edin, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız. Bu (sizin için) daha iyidir ve sonuç olarak da en iyisidir.

Ayette geçen "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamberine ve sizden olan yetki sahiplerine itaat edin" ifadesindeki "ulu'l-emr/yetki sahipleri, idareciler..." tabirinin "günahsız imamlar" şeklinde anlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yorumu toplam 33 sahih hadisin desteklediğini belirtmektedir.⁶⁹ Bu yorum tefsir literatürümüzde yer alan bilgilere uymamakta ve Şia'nın sonradan ortaya attığı bir yoruma benzemektedir.⁷⁰

Başka bir örneği Ali İmran 3/33-34. ayetlerinden vermek istiyoruz:⁷¹

يُؤَيِّغُ عَلٰٓ سَمْدُرِيَّةٍ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضِ وَاللّٰهُ . يَنْ عَلٰٓ الْعَالَمِٔ عَمْرِيْمَ وَاَهْلَٓ اِيْرَادِمَ وَاَهْلَٓ اِيْرَادِمَ وَاَهْلَٓ اِيْرَادِمَ وَاللّٰهُ

Воистину, Аллах возвысил Адама и Ноя, и род Авраама, и род Имрана над всеми обитателями миров, как потомство одних от других. Поистине, Аллах-Всеслышаш, Всезнающ.

Rusça mealin Türkçe tercümesi: Şüphesiz Allah, Âdem'i, Nûh'u, İbrahim ailesini (soyunu) ve İmran ailesini (soyunu) birbirinden gelmiş birer nesil olarak seçip âlemlere üstün kıldı. Muhakkak ki Allah, her şeyi İştendir, Bilendir.

Bu ayetlerin yorumunda da Ehl-i Beyt'e ve imamete atıflar yapılmıştır; bazı tefsir kaynaklarında ayette yer alan "İbrahim'in soyu" ifadesi "Muhammed'in soyu"na eşdeğerdir. Yani Ehl-i Beyt, Hz. Muhammed'le beraber, günahsız aile fertleri olan Müslümanların yöneticisi Hz. Ali, Fatıma ve Mehdi'yi kapsayacak şekilde onların nesillerini kapsamaktadır.

Bu ve buna benzer açıklamalara yer verilerek Ehl-i Beyt ve imamet konusu ön plana çıkarılmakta ve ayette Şia'nın inancına destek arandığı dikkat çekmektedir.⁷²

9. Elmir Kuliev, Tolkovaniye Svyaşennogo Korana, 2012

Elmir Kuliev söz konusu tefsirin ilk baskısını iki cilt halinde Rus diline kazandırmıştır.⁷³ Tefsirin ikinci baskısı Moskova'da 2012 yılında üç cilt halinde gerçekleşmiştir. "Tolkovaniye Svyaşennogo Korana" isimli çalışma es-Sa'dî'nin "Teysîrû'l-Kerîmî'r-Rahmân fî Tefsîri'l-Kelâmi'l-Mennân" isimli Arapça tefsirinin tercümesidir.⁷⁴

Kuliev (1975-) Bakü'de doğmuştur. 1990 yılında Azerbaycan Devlet Tıp Üniversitesi'nin Dış Hekimliği Fakültesinde eğitimine başlamıştır. Fakültede Filistinli öğrencilerle tanışması İslam'a ve Arapçaya ilgisi- ni uyandırmıştır. Öğrenci bursuyla Sablukov'un mealini satın alan ve mealde zıtlıklarla karşılaşan Kuliev, bunun sebebinin tercümenin kalitesizliğinden kaynaklandığını anlamış ve Arapça öğrenmeye karar vermiştir. Genelde İslam özelde ise Kur'an hakkında birçok eser yazmıştır.⁷⁵

Es-Sa'dî hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır: Ebu Abdillah Abdirrahman b. Nasır b. Abdillah b. Nasır es-Sa'dî (1889-1956) Benî Temim kabilesindedir. Suudi Arabistan'ın Uneyze beldesinde doğmuştur. Küçük yaşında yetim kalmıştır. On bir yaşlarında hafızlığını tamamlamıştır. Daha sonra ikamet ettiği bölgede bulunan âlimlerden ilim tahsil etmiştir.⁷⁶ Es-Sa'dî hayatı boyunca birçok eser telif etmiştir.⁷⁷

Es-Sa'dî'nin en önemli eserlerinden birisi "Teysîrû'l-Kerîmî'r-Rahmân fî Tefsîri'l-Kelâmi'l-Mennân" isimli tefsir kitabıdır. Arapça eser oldukça akıcı ve açık bir dille yazılmıştır. Dolayısıyla her kitleden okura muhatap olabilmektedir. Es-Sa'dî ayetleri yorumlamakla beraber bazen ayetlerden çıkan hükümleri de belirtmeye çalışmıştır. Konuyu özetle anlatmaya çalışan es-Sa'dî asıl hedeften uzaklaşmamak için söz sanatı yapmadan kıssalara, İsrailiyata ve lüzumsuz bilgilere yer vermekten kaçınmıştır. Nadiren de olsa gramer açıklamaları yapan es-Sa'dî Kur'an vahyine ters düşen tefsirlerden uzak durduğunu dile getirmektedir.⁷⁸

⁶⁹ Ameli, a.g.e., II, 316-317.

⁷⁰ Mukâtil b. Süleymân. (2002). *et-Tefsîrû'l-Kebîr*, Beyrut: Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî Yayınevi, I, 382. Ayrıca bkz: et-Taberî, a.g.e., VII, 176-184; ez-Zemahşerî, a.g.e., II, 95.

⁷¹ Diğer örnekler için bkz: Maide, 5/55-56.

⁷² Ameli, a.g.e., II, 41.

⁷³ Bu eserin ilk baskısına ulaşamadık ve araştırmamız neticesinde ilk baskının ne zaman gerçekleştiğini tespit edemedik.

⁷⁴ Elmir Kuliev (2012). *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, Moskva: Ummah Yayınevi. Söz konusu çalışmanın hakkındaki Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Эльмир Кулиев (2012). *Толкование Священного Корана*, Москва: Издательство Умма.

⁷⁵ Teymur Ataev, *Put Elmira Kulieva k Koranu i Oşuşeniye Sladosti Veri*, <http://www.islam.com.ua/islam-today/1138-musulymanskiy-mir/502-puty-elymira-kulieva-k-koranu-i-oschuschenie-sladosti-veri>, (Erişim Tarihi: 03.01.2016).

⁷⁶ Meşhur hocalarından bazıları şunlardır: Şeyh İbrahim b. Hâsir, Şeyh Muhammed b. Abdilkerim eş-Şibl, Uneyze kadısı Şeyh Salih b. Osman, Hicazın misafiri Muhammed eş-Şinkiti ve diğerleri.

⁷⁷ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 5-10.

⁷⁸ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 10-12.

Kur'ân-ı Kerim'in *musaddık* ve *müheymin* olduğuna dikkat çeken es-Sa'dî bazı tefsirlerin fazlasıyla uzun bazılarının ise çok kısa olduğunu hatırlatmaktadır. Her iki tefsir türünün de eksik olduğunu düşünen es-Sa'dî'ye göre tefsir, vahyin ne anlama geldiğini ortaya koymaktır; kelimelerin sözlük anlamlarının incelenmesi de bu hedefe hizmet etmelidir: Benim yegâne hedefim vahyin anlamlarını açıklamaktır. Daha önce zikrettiğim sebeplerden dolayı kelimelerin filolojik anlamları üzerinde durmadım. Ayrıca bugüne kadar yapılan filolojik açıklamalar yeterlidir ve gerçekten üzerine eklenecek bir şey kalmamıştır.⁷⁹

"Tolkovaniye Svyaşennogo Korana" isimli çalışmanın ilk sayfalarında es-Sa'dî hakkında genel bilgiler verilmiştir.⁸⁰ Sonraki sayfalarda Abdurrahman b. Akil'in ve es-Sa'dî'nin yazdığı önsözü yer almaktadır.⁸¹ İleriki sayfalarda tefsir esnasında müfessirin dikkat etmesi gereken hususlar belirtilmiştir.⁸² Tefsirin I/ 24-33. sayfaları arasında esmâ-i hüsnâ'nın anlamları hakkında açıklamalar yer almaktadır.⁸³

Üç ciltli tefsirin bazı özelliklerini şu şekilde özetlememiz mümkündür:

- Kuliev her ayetin tercümesini ayrı ayrı vermiştir. Yani birbirini tamamlayan ayetler dahi olsa her ayete müstakil olarak mana verilmiştir. Fakat ayetin manasının tamamlanmadığını belirtmek için yeni ayetin meali küçük harfle başlamaktadır.⁸⁴
- Bilindiği gibi Kuliev ilk önce söz konusu tefsiri Rus diline kazandırmıştır. Daha sonra kendine ait yeni bir Rusça meal yazmıştır. Tefsirde ayetlere verilen mana ile Kuliev'in meali neredeyse aynıdır.⁸⁵ Dolayısıyla meale yapılan eleştiriler daha önceki çalışmamızda belirttiğimiz özelliklerden farklı olmayacaktır.⁸⁶

Tefsirle alakalı incelememizi Mekke döneminin ortalarında inmiş olan Sâffât suresinin 11. ayetinden bir örnek vererek bitirmek istiyoruz. Söz konusu ayette Allah, inkârcılara karşı şu şekilde buyurmaktadır:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَلَمْ يَخْلُقْكُمْ اَمْ مِنْ خَلْقٍ

Спроси их (людей), они созданы прочнее или то, что Мы сотворили? Воистину, Мы сотворили их из лишкой глины.

Rusça mealin Türkçe tercümesi: "Sor onlara (insanlara), onlar mı daha sağlam yaratılmıştır, yoksa Bizim yarattığımız mı? Gerçekten, Biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık."

Hemen belirtmek gerekir ki söz konusu tercüme lafzi olmuştur. Ayette verilmek istenilen mana Rusça meale yansıtıl(a)mamıştır. Nitekim Sâffât 37/1-10. ayetlerde konu edinen melekler, yer ve göklerle ve arasında bulunanlar, semayı süsleyen yıldızlar da dâhil olmak üzere görünen ve görünmeyen varlıklarıyla bütün evrenin yaratılışı ile evrenin son derece karmaşık yapısı içinde kozmik bakımdan anılmaya bile değmeyecek kadar önemsiz bir yer tutan insanın yaratılışı arasında bir karşılaştırma yapılmaktadır. Bu karşılaştırmayla Allah'ın insanları yeniden diriltip hesaba çekmekten âciz olmadığını beyan etmektedir.⁸⁷ Fakat ayette verilen manada bu karşılaştırma yer almamaktadır. Şöyle ki; Kuliev'in ayete verdiği manada "kimin daha sağlam yaratıldığı" tespit edilmeye çalışılmaktadır. Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi bütün evrenin yaratılışı ile insanın yaratılışı kıyaslanmakta ve insanın yaratılışının anılmaya bile değmeyecek kadar önemsiz olduğu vurgulanmaktadır.⁸⁸ Belirtmek gerekir ki Kuliev'in tercih ettiği mana kendinden sonra gelen mealere örnek teşkil eden Kraçkovskiy'nin mealine benzemektedir.⁸⁹ Aynı manayı 1995 yılında mealini yayımlayan Osmanov da tercih etmiştir.⁹⁰

10. Madina Belsejzer, Koran, Posledniy Zavet, 2014

2014 yılında Rus diline kazandırılan "Koran, Posledniy Zavet" isimli meal, Reşad Halife'nin (1935-1990) 1989 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanan "Quran the Final Testament" isimli İngilizce mealinin tercümesidir. Söz konusu mealde Reşad Halife'nin 1974 yılında Kur'an'da 19 sayısı ve katları üzerine kurulu bir matematiksel sisteme uymadığı için 9/128-129. ayetler yer almamaktadır.

Mısır'da doğan Reşad Halife, ABD'de biyokimya dalında doktora yapmıştır. Bir süre Birleşmiş Milletler'de bilim danışmanı olarak çalışmıştır. Uluslararası bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. Hadis ve sünnetin birer "şeytanî öğretiler" olduğunu savunan Reşad Halife, Kur'an'daki bazı ayetlerde söz edilen elçinin kendisi olduğunu iddia etmesiyle ölümüne imza atmıştır. 1989 yılında düzenle-

⁷⁹ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 13-14.

⁸⁰ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 5-10.

⁸¹ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 10-15.

⁸² Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 15-24.

⁸³ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, I, 24-33.

⁸⁴ Örnek için bkz: Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, II, 548, 1084-1085; III, 951-952, 977, 1007.

⁸⁵ Karşılaştırdığımız bütün yerler nokta ve virgüle kadar aynıdır. Fakat tefsirde ayetlere verilen mana ile mealde verilen manaların hepsini baştan sonuna kadar karşılaştırdığımız için bütün ihtimalleri dikkate alarak "neredeyse aynıdır" ifadesi kullanmayı uygun gördük. Karşılaştırmak için bkz: Elmir Kuliev (2009). *Koran Perevod Smislov*, Yoşkar-Ola: Ummah Yayınevi.

⁸⁶ Kuliev'in meali hakkındaki incelemeler için bkz: Atamov, *a.g.t.*, ss. 56-57, 102-104.

⁸⁷ Ayetin yorumu için bkz: Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meal ve Tefsir*, IV, 524-525.

⁸⁸ Kuliev, *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, III, 199-200.

⁸⁹ İgnatij Yulianoviç Kraçkovskiy (2010). *Koran*, Rostov: Feniks Yayınevi, s. 379.

⁹⁰ Magomed-Nuri Osmanoviç Osmanov (2009). *Koran*, Moskova: Dilya Yayınevi, s. 399.

nen "Dünya İslâm Fıkıh Konseyi" ne katılan ulema, Reşad Halife'nin ölümüne mahkûm edilmesine karar verir. Reşad Halife 1990 yılında bıçaklanarak öldürülmüştür.

"Quran the Final Testament" isimli İngilizce meali Rus diline kazandıran Madina Belsejzer'dir. Bazı kaynaklarda Mila Komarninski isimli kadın da ortak yazar olarak gösterilmektedir.⁹¹

Malum olduğu üzere Reşad Halife, 19 sayısını Kur'an'da "Gizlenmiş Sır" olarak algılamaktadır. Dolayısıyla "Quran the Final Testament" isimli İngilizce mealde 19 sayının üzerinde sıkça durulduğu aşikârdır. Bu durum doğal olarak Rusça mealde de yansımıştır. Daha ilk surenin mealinde 19 kodundan bahsedilmektedir.⁹²

Rusçaya tercüme edilen "Koran, Posledniy Zavet" isimli mealin bazı özellikleri:

- a. Mealde her fırsatta 19 rakamına atıflar yer almaktadır. 19 rakamının, Kur'an'da saklı bulunduğu ve bunun Kur'an'ın bir mucizesi olarak kabul edildiği ve bu rakamın matematiksel veriler neticesinde elde edildiği iddia edilmektedir.
- b. İncelediğimiz mealde - tıpkı Kutsal Kitap'ta olduğu gibi- surelerin içerdiği manalar başlıklar altında verilmiştir. Mesela Lokman suresi; "Lokman'ın bilgeliği; ikinci buyruk; Lokman'ın nasihatı; ebeveyni körü körüne taklit - ortak trajedi; en sağlam irtibat; onlar Allah'a inanıyorlar; bu, ihtiyaç duyduğumuz bütün kelimelerdir; ibadete layık olan sadece Allah'tır; bilemediğimiz ve bilemediğimiz şeyler" gibi dokuz farklı konuya ayrılmıştır.⁹³
- c. Meal, genel olarak lafzidir.
- d. Matematiksel işlemler neticesinde hurûf-i mukattaa'nın ne anlama geldiğinin keşfedildiği iddia edilmiştir. Bakara 2/1. ayetin tefsirinde hurûf-i mukattaa'nın 1400 seneden beri bir gizem olarak kaldığı fakat Kur'an'ın matematiksel mucizesi sayesinde bu gizemin çözüldüğü dile getirilmektedir.
- e. Kur'an'ın matematiksel mucizesi olan 19 rakamına ters düştüğü için Tevbe 9/128-129. ayetleri Kur'an'dan sayılmamaktadır. Konunun izahı Tevbe 9/127. ayetinin tefsir kısmında şu şekilde geçmektedir: Kur'an'da besmelesiz başlayan tek sure Tevbe suresidir. Bu fenomen 14 asırdan beri ilim adamlarını meşgul etmiştir. Artık biz anlıyoruz ki bunun üç tane amacı vardır:
 - (1) Kur'an'ın putperestler tarafından tahrif edileceğine dair önceden haber verildiği ilahi bir uyarıdır. Tevbe 9/128-129 uydurma ayetleri sonradan putperestler tarafından eklenmiştir.
 - (2) Kur'an'daki ilahi matematiksel fonksiyonlarından birisidir. Amacı Kur'an'ı tahriften korumaktır.
 - (3) Kur'an'ın tamamlayıcı ve şaşırtıcı kod özelliklerini sağlamaktadır...⁹⁴
- f. Kur'an'ın bazı ayetlerinde geçen "رَسُولٌ / rasûl" kelimesi matematiksel verilere göre "Reşad Halife"ye işaret etmektedir. Böylece Reşad Halife buna benzer ayetlere dayanarak kendisinin Resul olduğunu iddia etmiştir.⁹⁵

Söz konusu mealde örnek olarak Lokman suresini incelemek istiyoruz:

- a. 2. ayette geçen "تَلَكْ / bu, şu" edatından sonra parantezde "harfler" açıklaması mesnetsiz olarak eklenmiştir ve yine bir defa 19 rakamına atıf yapılmıştır.⁹⁶
- b. 4. ayette geçen "salât" kelimesi "Контактные Молитвы/Contact Prayers" şeklinde tercüme edilmiştir. Bu şekildeki mana Rus dünyasında yadırganmaktadır. Nitekim Ruslar namaza ya "namaz" ya da "молитва/ molitva" demektedirler.
- c. 6. ayette geçen "بِئَالْحَدِيثِ" kelimesine ıstılahı anlamda "Hadis" manası verilmiştir; bu ise yanlış yorumlara yol açmıştır: "Среди людей есть такие, кто придерживаются необоснованного Хадиса, и так они отвлекают других от пути БОГА без знания и относятся к этому легкомысленно. - İnsanlardan öylesi vardır ki, asılsız Hadis'e uymaktadırlar, böylece onlar bilgisizce Allah yolundan saptıyorlar ve bunu hafife almaktadırlar." şeklinde bir mana verilmiştir. Elbette ki mana ayetin manasını yansıtmamaktadır.⁹⁷

⁹¹ Askimam.ru yazı kurulu (05.03.2016). *Hronologiya Russkih Perevodov Korana*, <http://www.askimam.ru/article/svyashchennyi-Koran/khronologiya-russkikh-perevodov-korana/>, (Erişim Tarihi: 17. 06. 2016).

⁹² "Koran, Posledniy Zavet" isimli mealine ideoloji sahiplerin "http://www.submission.net" resmi web sitesinden ulaştık. Bu sitede Reşad Halife'nin İngilizce mealinin yanında Rusça ve Farsça mealleri de yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Madina Belsejzer, *Koran, Posledniy Zavet*, <http://www.submission.net/ru/quran/>, (Erişim Tarihi: 03.09.2016).

⁹³ Belsejzer, *Lokman Suresi*, <http://www.submission.net/ru/quran/sura31/>, (Erişim Tarihi: 03.09.2016).

⁹⁴ Belsejzer, *Tevbe Suresi*, <http://www.submission.net/ru/quran/sura9/>, (Erişim Tarihi: 03.09.2016).

⁹⁵ Örnek ayetler için bkz: Ali İmran, 3/81; Ahzab, 33/7, Cin, 72/26-27.

⁹⁶ Belsejzer, *Lokman*, <http://www.submission.net/ru/quran/sura31/>, (Erişim Tarihi: 03.09.2016).

⁹⁷ Örnek olarak ayetle alakalı açıklamalar için bkz: Mukâtil b. Süleymân, *a.g.e.*, III, 432. Ayrıca bkz: Muhammed İzzet Derveze (2000). *et-Tefsîru'l-Hadis*, Kahire: Daru'l-Garbi'l İslamî Yayinevi, IV, 241-243; Muhammed et-Tâhir b. Muhammed ibn Âşûr (1984). *Tefsîru't-Tahrîr*

- d. 11, 15 ve 30. ayetlerde mana yanlış verilerek Allah'ın da putlardan birisiymiş gibi algılamasına yol açılmıştır.
- e. Her ne kadar 34. ayete mana zahiren doğru verilmiş ise de ayetin tefsir kısmı "Kıyametin ne zaman gerçekleşeceğini Reşad Halife bilmektedir" şeklinde yorumlanarak çarpılmıştır.

11. Heyet, Svyashenny Koran, 2015

"Medina" yayınevinin gayretleriyle 2015 yılında Rus diline kazandırılan "Svyashenny Koran. Smuslovoy Perevod s Kommentariyami" isimli meal, Abdullah Yusuf Ali'nin (1872- 1953) "The Meaning of the Holy Qur'an" isimli İngilizce meal-tefsirinin tercümesidir.

Abdullah Yusuf Ali, Hindistan'ın Bombay şehrinde dünyaya gelmiştir. Bombay'ın zengin tüccarlarından birisi olan Abdullah'ın babası, oğlunun iyi bir İslâmî eğitim almasına son derece önem vermekteydi. Abdullah, İslâmî Encümen-i Himâye Okulu'ndaki ilk eğitiminin ardından modern eğitim kurumlarına devam etmiştir. Bu okullar, sırasıyla, misyonerlerin açtığı bir okul, daha sonra Bombay Üniversitesi'dir. O, bu üniversiteden mezun olduktan sonra, kazandığı bir bursla İngiltere'deki Cambridge Üniversitesi'nde hukuk tahsili yapmış ve buradan başarı ile mezun olmuştur.⁹⁸

"The Meaning of the Holy Qur'an" isimli İngilizce meal Rus diline kazandıranlar Mikhail Yakuboviç (1986-), Viktor Rubtsov, Nailya Khusainova ve Valeriy Bikchentaev olmuştur.⁹⁹ Çalışmanın baş editörlüğünü Damir Mukhetdinov üstlenmiştir.¹⁰⁰

"Svyashenny Koran. Smuslovoy Perevod s Kommentariyami" isimli mealde ayetlere mana verirken Elmîr Kuliev'in **Rusça** meali esas alınmış, bazı durumlarda ise redakte edilmiştir. Aynı şekilde Kraçkovskiy, Şidfar, Osmanov, Porohova ve el-Fahurî'nin meallerinden de istifa edilmiştir.¹⁰¹

Daha önce 1997, 1998, 1999 ve 2001 yıllarında A.Y. Ali'nin "The Meaning of the Holy Qur'an" isimli mealinin bazı bölümleri kitapçıklar halinde Rus diline kazandırılmıştı. Nihayet on senelik uzun bir emeğin neticesinde söz konusu mealin tümü Rus diline tercüme edilmiştir.¹⁰²

"Svyashenny Koran. Smuslovoy Perevod s Kommentariyami" isimli mealin bazı özellikleri:

- a. Mealın sahip olduğu "daha önce bilinmeyen veya dikkatlerden kaçmış olan ilmî keşifler ve kamu- nun elde ettiği fikrî görüşler" gibi özellikler olumlu vasıflar olarak addedilmektedir. Her ne kadar tartışmalı bir konu olsa da "Kur'an'ın yeni ilmî keşiflerden söz etmesi"ne katılmamaktayız.
- b. A.Y. Ali'nin "ortaçağ Kur'an anlayışından başarıyla uzaklaşabilmesi" mealin sahip olduğu başka bir meziyeti olarak gösterilmektedir. Kanaatimizce bu olumlu bir vasıf değildir. Bize göre Kur'an'ı anlamadan asıl maksat "vahyin nüzul döneminde muhatabın anladığı manayı ortaya koymaktır".
- c. Mealde sık sık Kutsal Kitap'a atıflar yapılmaktadır.
- d. Ayetler açıklanırken bağlam ve semantik verilere dayanıldığı bildirilmektedir.
- e. Mealın bazı yerlerinde baskı ve kelime hatası bulunmaktadır.¹⁰³
- f. Kur'an'ın özelliklerinden bahsedilirken "الْكِتَابِ/el-kitâb" kelimesine yanlış anlamlar verilmektedir. Şöyle ki Kur'an'ın her şeyi kapsayıcı olduğunu söyleyerek En'am 6/38. ayette geçen "الْكِتَابِ/el-kitâb" kelimesine "Kur'an" anlamı verilmekte, ayrıca bu görüşü teyit etmek için "الْكِتَابِ/el-kitâb" kelimesi- nin geçtiği diğer ayetler verilmektedir.¹⁰⁴

Sonuç

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Avrupa dillerinden (**Fransızca, İngilizce**) Rusçaya tercüme edilen mealle- rin bir ihtiyaç olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Nitekim o dönemin ilim adamları bazı sebeplerden dola- yı - ya Arapça bilmediklerinden veya o günün şartları öyle gerektirdiği için- yukarıda zikredilen dillerden Rus diline tercüme faaliyeti gerçekleştirmişlerdir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 1716-1864 yılları arasında

ve't-Tenvîr, Tunus: Dârü't-Tünüsü Yayınevi, XXI, 141-143; Ahmet Mustafa Merâğî (1946). *Tefsiru'l-Merâğî*, Kahire: Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî Yayınevi, XXI, 73-74; Salih Akdemir (2015). *Son Çağrı Kur'an*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, Lokman, 31/6; Mustafa Öztürk (2015). *Kur'ân-ı Kerim Mealı Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, Lokman, 31/6; Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Mealı*, Lokman, 31/6.

⁹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: Abdullah Yusuf Ali (2004). *The Meaning of the Holy Qur'an*, Maryland: Amana Yayınevi, s. VIII. Ayrıca bkz: Kadir Polater (2006). "Abdullah Yusuf Ali'ye Göre Kur'an'daki Zül-Karneyn Kıssası", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 2, (ss. 95-121), ss. 96-99.

⁹⁹ Yazarlar hakkında genel bilgi için bkz: İsmail-Valeriy Yemel'yanov, *Svyashchenny Koran v Perevode, s Kommentariyami A.Yu. Ali...*, http://www.portal-credo.ru/site/?act=tv_reviews&id=242, (Erişim Tarihi: 03.09.2016).

¹⁰⁰

Mikhail Yakuboviç, Viktor Rubtsov, Nailya Khusainova ve Valeriy Bikçentaev (2015). *Svyashenny Koran. Smuslovoy Perevod s Kommentariyami*, Moskova: Medina Yayınevi. Meal hakkında Rusça bilgiler şu şekilde geçmektedir: Михаил Якубович, Виктор Рубцов, Найля Хусайнова, Валерий Бикчентаев (2015). *Священный Коран. Смысловый Перевод с Комментариями*, Москва: Издательство Медина.

¹⁰¹ Mikhail Yakuboviç vd., *a.g.e.*, ss. 9-10.

¹⁰² Mikhail Yakuboviç vd., *a.g.e.*, s. 7.

¹⁰³ Örnek için bkz: Mikhail Yakuboviç vd., *a.g.e.*, s. 5.

¹⁰⁴ Mikhail Yakuboviç vd., *a.g.e.*, s. 12, 341, 677. Bağlamın dışında kullanılan diğer örnek ayet için bkz: Nahl, 16/89; Haşr, 59/7.

toplam dört meal Rus diline kazandırılmıştır. Mütercimler, genel olarak, İslam ve Kur'an hakkında olumsuz düşünmekteydiler. Doğal olarak bu tutumları çalışmalarına yansımıştır.

XX. yüzyıldan günümüze kadar Kur'an'ın diğer dillerden (**İngilizce, Arapça, Oğuzca, Urduca, Rusça, Türkçe, Azerice, Farsça**) Rusçaya tercüme edilmesi/derlenmesi devam etmiştir. Fakat burada farklı bir sebebin yer aldığını düşünmekteyiz. En önemli sebeplerden birisi bazı mezhebi ve fikri propagandanın fikirlerini yaymaktır. Bu çalışmalar arasında istisna olarak da olsa herhangi bir ideoloji veya görüşü tanıtmaya amacı gütmeyen hazırlanan çalışmalar da vardır. Mesela el-Afifi ve el-Mansi'nin hazırladıkları "el-Muntahab Svyaşennyy Koran" ile Kuliev'in tercüme ettiği "Tolkovaniye Svyaşennogo Korana" isimli çalışmaları zikredebiliriz. Nitekim görebildiğimiz kadarıyla bu iki çalışma herhangi bir ideolojiyi barındırmamaktadır veya sahip olduğu ideolojiye davet etmemektedir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Salih (2015). *Son Çağrı Kur'an*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- AMELİ, Seyyid Abbas Sadr (2008). *Svet Svyaşennogo Korana Razyasneniya i Tolkovaniya*, Sankt Petersburg: Peterburgskoe Vostokovedenie Yayınevi.
- ATAEV, Teymur, *Put Elmira Kulieva k Koranu i Oşuşeniye Sladosti Veri*, <http://www.islam.com.ua/islam-today/1138-musulymanskiy-mir/502-puty-elymira-kulieva-k-koranu-i-oschuschenie-sladosti-veri>, (erişim tarihi: 03.01.2016).
- ATAMOV, Mursal (2013). *Rus Dilinde Yayınlanan Kuran'ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi (Başarılı Bir Rusça Kur'an Çevirisinin Oluşturulmasına Katkı)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- BELSEYZER, Madina, *Koran, Posledniy Zavet*, <http://www.submission.net/ru/quran>, (erişim tarihi: 03.09.2016).
- BİNARK, İsmet ve EREN, Halit (1986). *World Bibliography of Translations of the Meanings of the Holy Qur'an Printed Translations 1515-1980*, İstanbul.
- BUKHARAEV, Ravil Raisovich, Ahmad, Rana Khalid ve Khamatvaleev, Rustam (1987). *Koran*, Londra.
- DERVEZE, Muhammed İzzet (2000). *et-Tefsîru'l-Hadîs*, Kahire: Daru'l-Garbi'l İslamî Yayınevi.
- DUMAN, M. Zeki ve ALTUNDAĞ, Mustafa (1998). "Hurûf-i Mukattaa", *DİA*, İstanbul, XVIII, 401.
- EL-AFİFİ, Sümeyye Muhammed ve EL-MANSİ, Abdüsselam Mustafa (2002). *el-Muntahab Svyaşennyy Koran*, Bişkek: Kırgız Cumhuriyeti Müslümanların Haklarını Koruma Komitesi.
- EL-AHFES el-Evsat, Ebû'l-Hasen Saîd b. Mes'ade (1990). *Meâni'l-Kur'ân*, (Thk. Hüdâ Mahmûd Karâa), Kahire: Mektebetü'l-Hancı Yayınevi.
- EL-FERRÂ, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ziyâd (1983). *Meâni'l-Kur'ân*, Beyrut: Âlemül-Kütüb Yayınevi.
- ES-SEMERKANDÎ, Ebû'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhim (1993). *Bahru'l-Ulûm*, Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye Yayınevi.
- ETHEM, Mürsel (2016). "Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi - II (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)", Uluslararası Avrasya Spor, Eğitim ve Toplum Kongresi, (13-16 Ekim), Antalya/Türkiye.
- ETHEM, Mürsel (2016). "Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi - I (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 57, Eylül - Ekim, ss. 264-279.
- ET-TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed ibn Cerîr (2003). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, (Thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Kahire: Hicr Yayınevi.
- EZ-ZEMAŞERÎ, Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed (1998). *el-Keşşâf an Hakâiki Çavâmizi't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvîl fi Vücûhi't-Te'vîl*, Riyad: Mektebetü'l-Ubeykân Yayınevi.
- FIĞLAL, Ethem Ruhi (2001). "Kâdiyânîlik", *DİA*, İstanbul, XXIV, 137-139.
- GAVRİLOV, Yu. A. ve ŞEVÇENKO, A. G. (2012). "Koran v Rossii: Perevodı i Perevodçiki", *Vestnik İnstituta Sotziologii Dergisi*, S. 5, ss. 82-96.
- GUSTERİN, Pavel, *Petr Postnikov i Ego Perevod Korana*, <http://www.islam-info.ru/koran/page.2.1582-petr-postnikov-i-ego-perevod-korana.html>, (erişim tarihi: 31.08.2016).
- HACILI, Asif (2012). *Rus Edebiyatında Kur'ân-ı Kerîm*, (Haz: Arif Acaloğlu), İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- HAYRETTİN, Karaman, ÇAĞRICI, Mustafa, DÖNMEZ, İbrahim Kâfi ve GÜMÜŞ, Sadrettin (2014). *Kur'an Yolu Meal ve Tefsir*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- HAYRETTİN, Karaman, ÇAĞRICI, Mustafa, DÖNMEZ, İbrahim Kâfi ve GÜMÜŞ, Sadrettin (2015). *Kur'an Yolu Meali*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- HEYET (1894). "Veryovkin Mihail İvanoviç", *Brockhaus ve Efron Ansiklopedik Sözlüğü*, Sankt Petersburg.
- İBN AŞÛR, Muhammed et-Tâhir b. Muhammed (1984). *Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tevvîr*, Tunus: Dârü't-Tûnûsi Yayınevi.
- İBN EBÛ HÂTİM, Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî (1997). *Tefsîru'l-Kur'ân-il-Azîm Müsne'den an Rasulillâhi ve's-Sahâbeti ve't-Tâbiîn*, Riyad: Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâz Yayınevi.
- İMZASIZ (26.05.2008). *Veryovkin Mihail İvanoviç*, http://www.az.lib.ru/w/werewkin_m_i/text_0010.shtml, (erişim tarihi: 01.09.2016).
- İMZASIZ, (08.10.2008). *Ç. Guseynov. Cizn i Tvorçestvo*, <http://www.koranika.ru/?p=1200>, (erişim tarihi: 30.08.2016).
- İMZASIZ, (26.03.2012) *Sekta Ahmadiya*, <http://www.islam.uz/home/bidaa/174-aqida.html>, (erişim tarihi: 01.09.2016).
- İMZASIZ, *Çingiz Gasanoğlu Guseynov*, <http://www.philol.msu.ru/~xxcentury/guseynov.html>, (erişim tarihi: 01.09.2016).
- İMZASIZ, *Znaçeniye i Smysl Korana*, <http://www.koran.islamnews.ru/meaning>, (erişim tarihi: 01.09.2016).
- İSRAFİLOVA, Faima (2013). "Rusya'da Kur'an Çalışmaları", *ERUIF Dergisi*, C. 2, S. 17, ss. 37-57.
- KHAMATVALEEV, Rustam, BUKHARAEV, Ravil ve AHMAD, Rana Khalid (2006). *Svyashennyy Koran Arabskiy Tekst s Russkim Perevodom*, Surrey: İslam İnternational Publications Ltd Yayınları.
- KLİMOVIÇ, Lutsian, *Kniga o Korane, Yego Proishodeniye i Mitologiya*, http://www.gumer.info/bogoslov/Buks/İslam/Klim_Koran_02.php, (erişim tarihi: 01.09.2016).
- KOLMAKOV, Aleksey Vasilyeviç (1792). *Al-Koran Magomedov*, Sankt Petersburg: Peterburgskoe Akademiya Nauk Yayınevi.
- KRAÇKOVSKİY, İgnatiy Yulianoviç (2010). *Koran*, Rostov: Feniks Yayınevi.
- KULİEV, Elmîr (2009). *Koran Perevod Smslov*, Yoşkar-Ola: Ummah Yayınevi.
- KULİEV, Elmîr (2012). *Tolkovaniye Svyaşennogo Korana*, Moskva: Ummah Yayınevi.
- KULİEV, Elmîr Rafaeloğlu (2003). *Na Puti k Koranu*, Bakü: Abilov, Zeynalov i Sinovya Yayınevi.
- MERÂĞİ, Ahmet Mustafa (1946). *Tefsîru'l-Merâğî*, Kahire: Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî Yayınevi.
- Mukâtil b. Süleymân. (2002). *et-Tefsîrül-Kebîr*, Beyrut: Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî Yayınevi.

- NİKOLAEV, Konstantin (1864). *Koran Magomeda*, Moskova.
- NİKOLYUKİN, A.N. vd., *Kto Est' v Rossiyskom Literaturovedenii: Biobibliograficheskiy Slovar'-Spravochnik* (2011). Moskova: Ran İnion Yaynevi.
- OSMANOV, Magomed-Nuri Osmanoviç (2009). *Koran*, Moskova: Dilya Yaynevi.
- ÖZTÜRK, Mustafa (2015). *Kur'ân-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- PAZARBAŞI, Erdoğan (2001). "Popular Commentaries and Translations of the Quran in Azerbaijan", *EÜSBE Dergisi*, S. 11, ss. 141-153.
- POLATER, Kadir (2006). "Abdullah Yusuf Ali'ye Göre Kur'an'daki Zü'l-Karneyn Kıssası", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 2, ss. 95-121.
- POSNİKOV, Pötr Vasilyeviç (1716). *Al-Koran o Magomete, İli Zakon Turetskiy*, Sankt Petersburg.
- REZVAN, Efim Anatol'evič (2001). *Koran i Ego Mir*, Sankt Petersburg: Peterburgskoe Vostokovedeniye Yayınları.
- SADETSKIY, Aleksandr (1997). *Svyashennyy Koran*, ABD: Ahmediyye Encümen-i İsaat-ı İslam Lahor Yayanları.
- SAYGANOVA, Sofiya (21.03.2008.). Ravil Bukharaev Zanovo Perevel Koran, <http://www.e-vid.ru/index-m-192-p-63-article-22333-print-1.htm>, (erişim tarihi: 24. 05. 2016).
- SHOVKHALOV, İsmail (2006). *Kur'ân-ı Kerim'in Rusça Tercümelere (Mana ve Doğruluk Bakımından Değerlendirilmesi)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- SOLOVYOV, Sergey Mihayloviç (1989). *Çtenii i Rasskazı Po İstorii Rossii*, Moskova: Pravda Yayınları.
- ŞABUTSKIY, Sergey (20.08.2003). *Perevodçik Proroka*, http://www.ng.ru/style/2003-08-20/8_prorok.html, (erişim tarihi: 30.08.2016).
- VERYOVKİN, Mihail İvanoviç (1790). *Kniga al-Koran Aravlyanina Magometa*, Sankt Petersburg.
- YAKUBOVİÇ, Mikhail, Rubtsov, Viktor, Khusainova, Nailya ve Bikçentaev, Valeriy (2015). *Svyashennyy Koran. Smuslovoy Perevod s Kommentariyami*, Moskova: Medina Yaynevi.
- YEMEL'YANOV, İsmail-Valeriy, *Svyashenny Koran v Perevode, s Kommentariyami A.Yu. Ali...*, http://www.portal-credo.ru/site/?act=tv_reviews&id=242, (erişim tarihi: 03.09.2016).
- YUSUF ALİ, Abdullah (2004). *The Meaning of the Holy Qur'an*, Maryland: Amana Yaynevi.